

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA O'RTA TIBBIYOT VA FARMASEVTIKA XODIMLARI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI**

"TASDIQLAYMAN"

Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika
xodimlari malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish Andijon

Finali direktori *G.A. Turaxodjayeva*
2026y.

Bilimlar sohasi: Sog'liqni saqlash

"Sil kasalliklarda hamshiralik ishi"

(sikli bo'yicha malaka oshirish guruhlar uchun)

Ishchi o'quv dasturi
(144 - kredit)

Andijon-2026 y.

Tuzuvchilar:	
N. Qo'chqarova	Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon Filiali o'qituvchisi
D.Gapparova	Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon Filiali o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari
Taqrizchilar:	
R.A.Xakimova	Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrası mudirasi,t.f.n.
M.Qo'chqarova	Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrası assisenti,t.f.n.

Ishchi o'quv dastur Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazining Andijon Filialining uslubiy kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi.

“ 6 ” yanvar 2026 yil.

bayonnoma № 1

Uslubiy kengash raisi:

G.I.Sodiqova

Ishchi o'quv dastur Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazining Andijon Filialining pedagogik kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlandi.

“ 7 ” yanvar 2026 yil.

bayonnoma № 1

Pedagogik kengash raisi :

G.A. Turaxodjayeva

1.Kirish.

O‘zbekiston Respublikasida o‘rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida o‘rta tibbiyot xodimlari ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur o‘quv dasturi O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi “Tibbiyot va farmasevtika ta’limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ- 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4666-sonli qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli “Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish buyicha me’yoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” buyrug‘i, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2024 yil 28 oktabr 333-sonli “O‘rta tibbiyot va farmasevtika xodimlarining malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo‘yiladigan Davlat talablari” ijrosini ta’minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

O‘quv dasturi “Sil kasalliklari profilaktikasi va parvarishida hamshiralik ishi” yo‘nalishining namunaviy o‘quv rejasi asosida tayyorlangan bo‘lib, hamshiralarni 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo‘ljallangan.

Ishchi dastur fanlar modullarga ajratilgan bo‘lib, kasbiy rivojlanish moduli fanlari hamda mutaxassislik fanlar bo‘yicha ta’lim olayotganlarning xar tomonlama kasbiy, ma’naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog‘liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm – fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to‘g‘risida ma’lumotlar kiritilib, tibbiy talimda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo‘limlarni ketma-ketligini ta’minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o‘quv materiallarini qamrab olgan.

1.1 Maqsad:

O‘qish natijasida “Sil kasalliklari profilaktikasi va parvarishida hamshiralik ishi” bo‘yicha o‘rta tibbiyot xodimlarining mavjud kompetensiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun zarur yangi bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish va kasbiy darajasini oshirish. O‘rta tibbiyot xodimlarni har tomonlama yetuk, mutaxassisliklari bo‘yicha yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, shu bilan bir qatorda ularga hamshiralik ishi mohiyati, uning sog‘liqni saqlash tizimidagi o‘ziga hosligi, normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash, aholiga sifatli hamshiralik yordamini ko‘rsatish, bemorlar hayotiga havf soluvchi xolatlarda shoshilinch yordam ko‘rsatish, profilaktik tadbirlar majmuasini amalga oshirish bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni chuqurlashtirish va yangilash.

1.2. Vazifalar:

- Umumiy malaka oshirish o‘quv jarayonini modulli tibbiy ta’lim tamoyili bo‘yicha, zamonaviy, innovatsion, isbotlangan tibbiyotga asoslangan xalqaro ilmiy-amaliy ma’lumotlarni davlat talablariga mos holda tuzilgan o‘quv dasturi bo‘yicha tizimli tashkillashtirish va davolash profilaktika muassasalarida ko‘rsatiladigan profilaktik, tashhislash va davolash uchun kerakli amaliy ko‘nikmalarni mustaqil qo‘llashga tayyorgarlikni shakllantirish;
- sog‘liqni saqlash tizimidagi islohotlar va me’riy hujjatlarni ish faoliyatida qo‘llay olishga o‘rgatish;

- SSVning silga qarshi kurash borasidagi direktiv xujjatlari va ular asosida ish yuritishga o'rgatish;
- zamonaviy klinik protokollar va standartlar bilan tanishtirib, ular asosida ishlash ko'nikmalarini yangilash va mukammallashtirish;
- etika va deontologiyaning zamonaviy jihatlari bilan tanishtirish;
- aholi o'rtasida to'g'ri, ratsional ovqatlanish, zararli odatlarga qarshi kurashish, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, aholini sog'lomlashtirish tadbirlarini yangilash;
- aholi o'rtasida tibbiy madaniyatni oshirish, aholi orasida sil kasalligini tarqalishini oldini olish, dispanser kuzatuvini olib borishni tashkillashtirishni takomillashtirish;
- hamshiralik jarayoni orqali tibbiyot hamshirasi amaliyot standartlarini, hamshiraning kasallik tarixi va hamshiralik tashxisi, shuningdek hamshiralik parvarishini amalga oshirish ko'nikmasini rivojlantirish;
- sil kasalligini zamonaviy tekshiruv usullarida hamshirlik ishi ko'nikmalarini takomillashtirish;
- OIV/OITS kasalliklarida sil kasalligini kechishi xususiyatlari bilan tanishtirish;
- bolalarda sil kasalligining kechish xususiyatlari, belgilari va silga qarshi emlash ishlarida hamshiraning vazifalari;
- silga qarshi zamonaviy dori vositalari va usullari bilan tanishtirish;
- bemorlar hayotiga havf soluvchi holatlarda va kasallik asoratlarida shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini mukammallashtirish;
- favqulotda vaziyatlar, kechiktirib bo'lmaydigan holatlarini tahlil qila olish va kechiktirib bo'lmaydigan yordamni ko'rsatish qobiliyatini yangilash.

1.3. Ta'lim oluvchilar toifasi (kontingenti):

Ishchi o'quv dasturi davolash profilaktika muassasalari pediatriya bo'limlarida faoliyat olib borayotgan hamshiralarning malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, mutaxassisligini *tasdiqlovchi hujjati* bo'lgan tibbiyot hamshiralari uchun mo'ljallangan.

1.4. Ishchi o'quv dasturni o'zlashtira olish uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

- tibbiy etika va deontologiyani amalda qo'llay oladigan, notiqlik san'atining asoslarini tushungan yetuk mutaxassis bo'lishi;
- hamshiraning huquqiy me'yorlarini, bemor huquqlari, roziligi, rad etishi, bolalarning yoshiga nisbatan xususiyatlarini bilishi;
- tibbiyot psixologiyasi va shaxslararo muloqot ko'nikmalarini amalga oshirish;
- sil kasalliklarda hamshiralik ishi asoslarini bilishi;
- aholining turli kontingentlari orasida sil kasalligini oldini olish maksadida tibbiy tekshiruv –ko'riklarning ahamiyatini bilishi;
- sil kasalliklari bilan kasallanganlarni tibbiy tekshiruv (ko'rik)dan o'tkazish qoidalarini ahamiyatini bilishi;
- aholini sog'lig'ini mustahkamlash, ijtimoiy va maishiy sharoitlarga moslashishni (adaptatsiya) yaxshilashda jismoniy yuklamaning organizmga ta'sirini baholash usullarini bilishi;
- o'z kasbiy salohiyati doirasida sanitar oqartuv, sanitar-gigienik, profilaktik, reabilitatsion, diagnostik va reanimatsion tadbirlarni, vrach ko'rsatmalarini amalga oshirish qobiliyatiga ega bo'lishi;

- shoshilinch holatlarda shifokorgacha tez tibbiy yordam choralarini amalga oshirish;
- immunoprofilaktikaning mazmuni, maqsadi va turlarini bilishi va bolada emlash bilan bog'liq bo'lgan muammolarni bartaraf etishi;
- mutaxassisligi bo'yicha to'liq nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lgan, uzluksiz o'z malakasini oshirishga tayyor bo'lgan, o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslasha oladigan, reabilitatsiyaning poliklinika bosqichi va unda olib boriladigan tadbirlarini o'rganish hususiyatiga ega bo'lishi.

1.5. Dasturning dolzarbligi: Ishchi o'quv dasturining dolzarbligi amaliy tibbiy yordamning real ehtiyojlaridan kelib chiqib, amaldagi standart va bayonnomalar, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarida kasalliklar dignostikasi, zamonaviy davolash va profilaktika choralarini qo'llash, ftiziatriya profildagi davolash-profilaktik tibbiyot muassasalarining o'rta tibbiy xodimlarining mehnatini oqilona tashkil qilishni ta'minlash, ularni sog'lomlashtirish maqsadida o'tkaziladigan asosiy muolajalarga o'rgatish.

1.6. Dastur hajmi: 144 kredit (kuniga 6 kredit, haftada 36 kredit).

1.7. O'qish shakli:

- kunduzgi - o'qish ishdan ajralgan holda
- on/offline, masofaviy - o'qish ishdan ajralgan/ ajralmagan holda

1.8. Mashg'ulotlarni o'tish tartibi: Mashg'ulotlar "Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyrug'i va markazning ichki tartib-qoidolari asosida rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Mashg'ulotlar 8³⁰ da boshlanib, 13¹⁰ da tamom bo'ladi. Tushlik - 30 daqiqa.

1.9. Malaka oshirishdan so'ng: o'quv kursni to'liq o'zlashtirgan va yakuniy attestatsiyaning topshirgan tinglovchilarga "Sil kasalliklari profilaktikasi va parvarishida hamshiralik ishi" bo'yicha umumiy malaka oshirganligi haqida Davlat talablari namunasidagi sertifikat taqdim etiladi.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA'LIM NATIJALARI

2.1. Rejalashtirilayotgan ta'lim natijalaridan so'ng takomillashtirilishi (yangilanishi) lozim bo'lgan kasbiy kompetensiyalar:

- mutaxassisning fikrlash, tahlil va sintez qilish, jamoa bilan ishlash va uni boshqarish, intizomlilik, boshlagan ishini mantiqiy yakuniga yetkazishga tayyorligini rivojlantiradi;
- o'z-o'zini baholash, tanqidiy tahlil qilish va to'g'ri qarorlarni qabul qilish, aholi sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash doirasida, aholi orasida tibbiy madaniyat, sog'lom turmush tarzi, kasallik rivojlanishining oldini olish borasida profilaktik sanitariya targ'ibot tadbirlarini olib borish, sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarni keng tadbiriq etish;
- sil kasalliklarini aniqlashda qo'llaniladigan zamonaviy tibbiy tekshirish usullarini o'zlashtirish;
- aholi o'rtasida to'g'ri, ratsional ovqatlanish, zararli odatlarga qarshi kurashish, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, sog'lomlashtirish tadbirlarini yangilash;
- aholi o'rtasida tibbiy madaniyatni oshirish, ko'p tarqalgan kasalliklarni oldini olish, dispanser kuzatuvini olib borishni tashkillashtirishni takomillashtirish;
- hamshiralik jarayoni orqali tibbiyot hamshirasi amaliyot standartlarini, hamshiraning kasallik tarixi va hamshiralik tashxisi, shuningdek hamshiralik parvarishini amalga oshirish ko'nikmasini rivojlantirish;
- davolash muassasalarida axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish va

ko'rsatkichlarini tahlil etish qobiliyati yangilanadi;

- zamonaviy tibbiy jihozlarni ishlatish, texnik ishlov berish va tashkil etish vazifalarini takomillashtirish;
- sil kasalligini zamonaviy tekshiruv usullarida hamshirlik ishi ko'nikmalarini takomillashtiradi;
- OIV/OITS kasalliklarida sil kasalligini kechishi xususiyatlari bilan tanishadi;
- bolalarda va homiladorlikda sil kasalligining kechish xususiyatlari, belgilari va silga qarshi emlash ishlarida hamshiraning vazifalari bilan tanishadi;
- silga qarshi zamonaviy dori vositalari va usullari bilan tanishadi;
- shifoxona va uyda sil bilan kasallangan bemorlarda hamshira parvarishining xususiyatlari bilan tanishadi;
- sil bilan og'rigan bemorga parhez taomlar bilan ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar beradi;
- silga qarshi kurash dispanserlari ish faoliyatining ilg'or usullari bilan tanishadi;
- sil o'chog'ida patranaj hamshiraning profilaktik ishlari va kasallikni oldini olish bo'yicha sanitar-targ'ibot ishlarini ahamiyati bilan tanishadi;
- favqulotda vaziyatlar, kechiktirib bo'lmaydigan holatlarini tahlil qila olish va kechiktirib bo'lmaydigan yordamni ko'rsatish qobiliyatini yangilaydi;
- hamshiralik ishini amalga oshirish va tashkil etishning ilg'or shakllari va usullarini ishlab chiqish, ommalashtirish, tajriba almashish hamda boshqa kasbiy faoliyat turlariga moslashtirish qobiliyatiga ega bo'ladi.

3. DASTUR MAZMUNI:

3.1 "Sil kasalliklari profilaktikasi va parvarishida hamshiralik ishi" kursi ishchi o'quv rejasi

№	Modul va mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg'ulotlari		Seminar	Attestatsiya
			Nazariy	Amaliy		
1	Kasbiy rivojlantirish moduli	32	18	14		
1.1	Modul: O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati.	4	4	-		
1.1.1	O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati. Sog'liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirishning asosiy ustuvor yo'nalishlari.	2	2	-		
1.1.2	Sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini joriy etishning huquqiy asoslari.	2	2	-		
1.2	Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar	6	2	4		

1.2.1	Zamonaviy axborot texnologiyalari va ularning hamshiralik amaliyotidagi o'рни	2	2	-		
1.2.2	Raqamli hamshiralik amaliyoti - elektron tibbiy yozuvlar, bemor ma'lumotlarini kiritish va tahlil qilish	2	-	2		
1.2.3	Ma'lumotlar xavfsizligi, sun'iy intellekt va yangi tibbiyot platformalari	2	-	2		
1.3	Modul: Infekcion nazorat. Yangi sanitariya -epidemiologiya tartib va me'yorlari.	6	4	2		
1.3.1	Sanitariya epidemiologiya sohasida qo'llaniladigan me'yoriy hujjatlar va infeksiyon nazorat.	2	2	-		
1.3.2	Karantin va o'ta xavfli yuqumli kasalliklar profilaktikasi. OIV/OITS xaqida tushuncha.	2	2	-		
1.3.3	Shifoxona ichi infeksiyalari profilaktikasi.	2	-	2		
1.4	Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi	6	2	4		
1.4.1	Aseptika va antiseptika haqida tushuncha. Sterilizatsiya jarayoni. Tibbiy asboblarni sterilizatsiyadan oldingi tozalash qoidalari va usullari.	2	2	-		
1.4.2	Sterilizatsiya turlari, zamonaviy usullari. Gazli, plazmali va ozonli sterilizatsiya usullari.	2	-	2		
1.4.3	Sterilizatsiya xonasida texnika xavfsizligi koidalari.	2	-	2		
1.5	Modul: Sog'lom turmush tarzini shakllantirish mezonlari. Jismoniy faollik	10	4	6		
1.5.1	Salomatlik tushunchasi. Salomatlik darajasi ko'rsatkichlari	2	2	-		
1.5.2	Salomatlik indeksini baholash.	2	-	2		
1.5.3	Sog'lom turmush tarzi yo'nalishlari. To'g'ri ovqatlanish mezonlari.	2	2	-		
1.5.4	Jismoniy faollik. Asosiy sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar.	2	-	2		
1.5.5	Jismoniy mashqlarni turli yoshdagi sog'lom odamlarda hamda bemorlarda qo'llash metodikasi.	2	-	2		

2.0	Mutaxassislik fanlar moduli	104	44	60		
2.1	Modul: O‘zbekiston Respublikasida sil kasalligini tarqalishini oldini olishda hamshiralik ishi.	6	4	2		
2.1.1	Respublikada silga qarshi kurashishda kasallikni erta aniqlash, bemorlarni o‘z vaqtida davolashning ahamiyati.	2	2	-		
2.1.2	Aholini har yili dispanser ko‘rigidan o‘tkazish dasturi bo‘yicha aholini yalpi dispanser ko‘rigidan o‘tkazish.	2	2	-		
2.1.3	Aholini yashash turmush sharoitini yaxshilash, silga qarshi emlash va qayta emlash, ximiyaprofilaktika va sanitar – oqartuv ishlari.	2	-	2		
2.2	Modul: Sil kasalligining tarqalishi, kasallik manbayi, kechishi va turlari. Zamonaviy tekshiruv usullari, kasallik asoratlari tez tibbiy yordam ko‘rsatish.	12	4	8		
2.2.1	Sil kasalini manbai to‘g‘risida epidemiologik tushuncha.	2	2	-		
2.2.2	Sil kasalligini zamonaviy tekshiruv usullarida hamshirlik ishi.	2	-	2		
2.2.3	Birlamchi va ikkilamchi o‘pka sili haqida tushuncha, turlari, klinikasi, bemorlarni tekshirish usullari.	2	-	2		
2.2.4	O‘pkadan tashkari sil turlari.	2	2	-		
2.2.5	Batsilla ajratuvchi bilan birga yashayotganlarda tekshiruvlar. Rentgenologik tekshirish usullari.	2	-	2		
2.2.6	Sinamalarni o‘tkazish. Sil kasalligi asoratlari. Kasallik asoratlari tez tibbiy yordam ko‘rsatish.	2	-	2		
2.3	Modul: Silga qarshi zamonaviy dori vositalari. Kimyoterapiya nazoratini o‘tkazish. Sil kasalliklarida hamshiralik parvarishi.	20	8	12		
2.3.1	Silga qarshi davolovchi va reabilitatsiya muassasalar turi.	2	2	-		

2.3.2	Dispanser hisobidagi guruhlar, ularga tabaqalab xizmat qilish, hisobga olish va hisobot berish.	2	-	2		
2.3.3	Davolashda ishlatiladigan dorilarni nojo‘ya ta’siri, dorilarni berish tartibi.	2	2	-		
2.3.4	Silga qarshi zamonaviy dori vositalari.	2	2	-		
2.3.5	Bemordan sil kasalligiga gumon qilinganda balg‘am yig‘ish, yig‘ilgan balg‘amlarni mikroskopik laboratoriyaga yuborish tartibi.	2	-	2		
2.3.6	Ximiyaterapiya davosidagi bemorlarni nazorati va hamshiralik parvarishi.	2	-	2		
2.3.7	Bemorlarga antibakterial dorilarni berish	2	2	-		
2.3.8	Og‘ir bemorlarni ovqatlantirish, yotoq yaralarni oldini olish va parvarishlash.	2	-	2		
2.3.9	Sil kasalliklarida hamshiralik parvarishi xususiyatlari.	2	-	2		
2.3.10	Bemordan biologik ajralmalarni turli tahlillarga olish.	2	-	2		
2.4	Modul: O‘pka sili, silning o‘pkadan tashqaridagi va turg‘unlik shakllari, klinikasi, profilaktikasi va hamshiralik parvarishi. OIV/OITS da silning kechishi.	18	6	12		
2.4.1	O‘zbekiston Respublikasi SSVning 6.09.2021yil 219- sonli,17.01.2022yil 16- buyruqlarining mohiyati.	2	2	-		
2.4.2	Orttirilgan immunitet tanqisligi sindromining etiologiya, epidemiologiyasi, o‘choq manbalarida olib boriladigan ishlar.	2	-	2		
2.4.3	OIV/OITS infeksiyasida kasalliklarda sil kasalliklarini kechishini o‘ziga xos tomonlarini.	2	-	2		
2.4.4	Aholi orasida sanitar targ‘ibot ishlarini olib borish. Orttirilgan immunitet tanqisligi sindromi aniqlangan o‘choq manbalarida olib boriladigan tadbirlar.	2	-	2		
2.4.5	Rentgenodiagnostika, MSKT, KT tekshiruvi. Biosinamalarni olish.	2	2	-		
2.4.6	OIV infeksiyasini aniqlashda zamonaviy tekshirish va laboratoriya usullarini o‘tkazish.	2	-	2		

2.4.7	Silning turg'un shakli haqida tushuncha, belgilari.	2	2	-		
2.4.8	Silning turg'un shakli profilaktikasi, hamshiralik parvarishi.	2	-	2		
2.4.9	Bemorlarni antiretrovirus preparatlari bilan davolash va parvarishlash.	2	-	2		
2.5	Modul: Xomilador ayollar va bolalarda sil kasalligining kechishi, belgilari, hamshira parvarishi. Silga qarshi emlash ishlarida hamshiraning vazifalari.	18	6	12		
2.5.1	Yosh bolalarda sil kasalligini kechishining o'ziga xosligi, sababi, klinikasi, turlari, davosi, parvarishi.	2	2	-		
2.5.2	Bolalar va o'smirlarda sil kasalligining shakllari. Tuberkulin (Mantu) va diaskintest sinamalari.	2	-	2		
2.5.3	12 yoshdan katta bo'lgan bolalarni rentgen – flyurografik tekshirish usullari.	2	-	2		
2.5.4	Kasallikni erta tashxis qo'yishning ahamiyati. Sil kasalligining alomatlari	2	2	-		
2.5.5	Yosh bolalar va o'smirlardagi sil kasalligi intoksikatsiyasi.	2	-	2		
2.5.6	Bolalarda sil kasalligini kechishi, hamshiralik parvarishi.	2	-	2		
2.5.7	Sil kasalligining erta aniqlashdagi muammolar.	2	2	-		
2.5.8	Ichki a'zolari silida hamshiralik parvarishi hususiyatlari.	2	-	2		
2.5.9	Shifoxona bo'limlarida, bolalar sanatoriyalarida bemorlarni emlash.	2	-	2		
2.6	Modul: Shifoxona va uyda sil bilan kasallangan bemorlarda hamshira parvarishi. Dietoterpiya va sog'lom turmush tarzining ahamiyati. Bemorlarni reabilitatsiyasi.	6	2	4		
2.6.1	Shifoxonada va uyda sil bilan kasallangan bemorlarda hamshira parvarishi.	2	2	-		
2.6.2	Sog'lom turmush tarzi. Sog'lom turmush tarzini shakllantirish va parvarish ishlarini tashkillantirish.	2	-	2		

2.6.3	Shifoxona va uyda sanitariya – gigiena tartibini bajarilishini nazorat qilish.	2	-	2		
2.7	Modul:Hamshiraning shaxslararo kommunikativ munosabatlari	6	4	2		
2.7.1	Ruhiy davolovchi ta'sirlardan tetiklashtiruvchi suhbatlar, kun tartibini ahamiyati.	2	2	-		
2.7.2	Jamoadi, individual va turli guruhlarda shaxslararo muloqot madaniyati.	2	2	-		
2.7.3	Bemorga diqqat e'tibor va g'amxo'rlik bilan munosabatda bo'lish va o'zining barcha xatti-harakatlarida yuksak insoniy qoidalarga rioya qilish.	2	-	2		
2.8	Modul: Sil o'chog'ida sanitar- targ'ibot ishlarini olib borish. Silga qarshi kurash dispanserlari ish faoliyatida hamshira vazifalari.	12	8	4		
2.8.1	Sil o'chog'ida sanitar- targ'ibot ishlarini olib borish.	2	2	-		
2.8.2	Silga qarshi kurash dispanserlari ish faoliyatida hamshiralik ishi.	2	2	-		
2.8.3	Uy sharoitida kasallarga qulay yashash holatini yaratishda yordam berish.	2	2	-		
2.8.4	Sil kasalligida dezinfeksiya vositalarini qo'llash.	2	2	-		
2.8.5	O'pka silida jarrohlik muolajasi.	2	-	2		
2.8.6	Sil kasalligi bor kasallarga tez tibbiy yordam ko'rsatish.	2	-	2		
2.9	Modul: Favqulodda vaziyatlar va hayot uchun xavfli holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.	6	2	4		
2.9.1	Favqulodda vaziyatlar. Tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, Tibbiy saralash bosqichlari.	2	2	-		
2.9.2	Ommaviy talofat o'chog'ida jabrlanuvchilarni evakuatsiya qilish va birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatish tamoyillari.	2	-	2		
2.9.3	Terminal holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.Yurak-o'pka reanimatsiyasi va uni	2	-	2		

	bajarish algoritmi .					
3.0	Tanlov fanlar moduli	4			4	
	Attestatsiya	4				4
	Jami:	144	62	74	4	4

1.1Modul: O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	4 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	PF-158- "O'zbekiston 2030" strategiyasi mazmun mohiyati haqida Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya nima? Tibbiyotdagi islohotlar – bu sog'liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, moliyaviy va tashkiliy samaradorlikni yaxshilash bo'yicha amalga oshiriladigan o'zgarishlar. Misol: elektron sog'liqni saqlash tizimlari, poliklinika va dorixonalarni raqamlashtirish, diagnostika va davolash standartlarini takomillashtirish. Korrupsiya – bu tibbiyot tizimida qonunga xilof ravishda shaxsiy foyda olish uchun amalga oshiriladigan harakatlar. Misol: noto'g'ri retsept yozish, tibbiy xizmat uchun ortiqcha to'lov, shifokor tomonidan bemorning manfaatlarini e'tiborsiz qoldirish. Tibbiyot mutaxassisi uchun bu ikki jihatni tushunish va ularga qarshi samarali kurashish kompetensiya talab qiladi. 2. Kompetensiya tushunchasi Kompetensiya – bu muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka majmui. Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya bo'yicha zarur kompetensiyalar A) Bilim kompetensiyalari Tibbiyot tizimidagi islohotlar, ularning maqsad va prinsiplarini bilish Sog'liqni saqlash qonunchiligi va etika normalarini tushunish Korrupsiyaning turlari va oqibatlarini bilish B) Amaliy ko'nikmalar Sog'liqni saqlash jarayonlarini samarali va shaffof boshqarish Resurslardan tejamkor va qonuniy foydalanish Korrupsiya holatlarini aniqlash va ularga munosabat bildirish C) Analitik va qaror qabul qilish kompetensiyalari Tibbiyot jarayonlarida islohotlarni baholash Korrupsiya xavfini aniqlash va oldini olish strategiyasini ishlab chiqish Qaror qabul qilishda axloqiy va qonuniy asoslarni hisobga olish D) Kommunikativ kompetensiyalar Bemorlar, jamoa va rahbariyat bilan shaffof va samarali muloqot qilish Korrupsiyaga qarshi tashabbuslarni targ'ib qilish

	Axborot va trening orqali xodimlarni islohotlar va etikaga o'rgatish E) Shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalar Axloqiy prinsiplarni saqlash Javobgarlik va fidoyilik Sog'liqni saqlash tizimini shaffof va adolatli qilishga intilish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	1. Sovg'alar va ishbilarmonlik mehmondo'stligi bilan bog'liq korrupsiyaviy xavf-xatarlar: • Qachon sovg'a berish yoki qabul qilish qonunga zid va korrupsiya sifatida baholanishi mumkinligini; • Qonuniy ishbilarmonlik munosabatlari bilan shaxsiy manfaat o'rtasidagi farqni; • Qonun va ichki hujjatlarda belgilangan sovg'alarni qabul qilish/bosh tortish qoidalarini; • Sovg'a yoki mehmondo'stlik orqali ta'sir o'tkazish holatlari bilan bog'liq jiddiy xavf-xatarlarni. • Uchinchi shaxslar orqali pul yoki sovg'a qabul qilish kabi yashirin xavflarni aniqlashni. 2. Korrupsiyaviy harakatlar tushunchasi va ularning turlari: • Korrupsiyaviy xatti-harakatlar (pora berish/olish, suiste'mol qilish, manfaatlar to'qnashuvi, soxta hujjat tayyorlash va h.k.) nima ekanini; • Davlat xizmatchilari, tibbiyot xodimlari va boshqa mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan korrupsiyaviy harakatlar turlari. 3. Korrupsiyaviy harakatlar uchun intizomiy javobgarlik: • Qonun va ichki meyoriy hujjatlarga ko'ra xodimlar tomonidan sodir etilgan intizomiy buzilishlarni; • Intizomiy choralar (hayfsan, lavozimdan ozod etish, tanbeh va h.k.) qanday holatlarda qo'llanilishini; • Xizmat tekshiruvi, intizomiy ish yuritish va qaror qabul qilish tartibini. 4. Korrupsiyaviy harakatlar uchun jinoiy javobgarlik: • O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida belgilangan korrupsiya bilan bog'liq moddalar (210-modda – pora berish, 211-modda – pora olish, 205-modda – hokimiyat yoki mansab vakolatini suiste'mol qilish va b.); • Jinoyat tarkibi, javobgarlik turlari va jazo choralari (jarima, ozodlikdan mahrum etish va h.k.); • Aybdor shaxslarga nisbatan amaliyotda qanday jazo qo'llanilishi mumkinligi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	1. Sovg'alar va mehmondo'stlik bilan bog'liq xatarlarni baholash va to'g'ri munosabatda bo'lish ko'nikmasi • Qonuniy va noqonuniy sovg'a/mehmondo'stlik o'rtasidagi farqni anglash; • Sovg'a yoki xizmat qabul qilishdan bosh tortish yuzasidan to'g'ri qaror qabul qilish; • Ishbilarmonlik munosabatlarida xolislik va kasb etikasiga amal qilish. 2. Fuqarolar bilan tozalik va shaffoflikka asoslangan

	munosabat o‘rnatish ko‘nikmasi • O‘zaro munosabatlarda xizmat vazifalariga tayanish, shaxsiy manfaatlardan qochish; • Kontragentlar bilan kelishuvlarda korrupsiya xavfini oldindan ko‘ra bilish; • Tashqi ta’sirlarga moyillikdan saqlanish va qarorlarni mustaqil qabul qilish. 3. Hujjatlar ekspertizasi va ijrosini xolis va shaffof amalga oshirish ko‘nikmasi • Hujjatlar bilan ishlashda faktlar va dalillarga tayanish; • Ijro nazorati jarayonida “shaxsiy munosabatlar” emas, qonun va reglamentlarga asoslanish; • Hujjatlar orqali manfaatli tarafni qo‘llab-quvvatlash xavfini aniqlash va undan saqlanish. 4. Korrupsiyaviy harakatlar to‘g‘risida xabardor qilish ko‘nikmasi • Korrupsiya holatlarini qanday va qayerga xabar qilishni aniq bilish; • Xabar berishdagi anonimlik, himoya va huquqiy kafolatlardan xabardor bo‘lish; • Xabar mazmunini aniq, asosli va ishonchli tarzda shakllantirish. 5. Qonunga muvofiq murojaat qilish va xabar berish ko‘nikmasi Korrupsiya holatlari yuzaga kelganda qanday organlarga, qanday tartibda murojaat qilishni bilish;
O‘quv moduli mazmuni:	Korrupsiya tushunchasi va uning turlari haqida bilim berish; Milliy va xalqaro qonunchilikni tahlil qilish; Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini o‘rganish; Talabalarda huquqiy madaniyatni shakllantirish; Amaliy holatlar tahlili asosida huquqiy fikrlashni rivojlantirish. 1. Korrupsiya tushunchasi – Korrupsiya nima ekanligi, uning ta’rifi, mohiyati va kelib chiqish sabablari; – Korrupsiyaning asosiy turlari: pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste’mol qilish, manfaatlar to‘qnashuvi va h.k. 2. Milliy qonunchilik asoslari – “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning asosiy normalari; – O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi va Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksdagi korrupsiyaga oid moddalar; – Korrupsiyaga qarshi Milliy strategiya va dasturlar mazmuni. 3. Davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari – Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining maqsadlari va vazifalari; – Hukumat organlari va jamoatchilikning bu sohadagi o‘rni; – Ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash orqali korrupsiyani kamaytirish usullari. 4. Huquqiy madaniyat va ong

	– Korrupsiyaning jamiyatga va davlatga keltiruvchi zararlari haqida tushuncha; – Fuqarolarning huquqiy bilimi va mas’uliyatining ahamiyati; – Etik meyorlarga amal qilish va halollikning ahamiyati. 5. Amaliy misollar tahlili orqali bilimlarni mustahkamlash – Real hayotdagi korrupsiya holatlarini tahlil qilish; – Ularni huquqiy nuqtai nazardan baholash; – Qonuniy va samarali yechimlar taklif qilish qobiliyatini rivojlantirish. Tibbiyot sohasida korrupsiyaviy jinoyatlar tushunchasi – Pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste’mol qilish, dori vositalari bilan bog‘liq jinoyatlar. 2. Korrupsiyaviy jinoyatlarning asosiy sabablari – Nazoratning sustligi, tizimdagi shaffoflik yetishmasligi, huquqiy madaniyat pastligi, jamiyatda jazosizlik hissi. 3. Ichki va tashqi omillar – Tibbiyot muassasalaridagi tashkiliy kamchiliklar; – Aholining korrupsiyaga nisbatan murosali munosabati. 4. Korrupsiya uchun javobgarlik turlari – Jinoiy javobgarlik: Jinoyat kodeksining 210, 211, 212-moddalari; – Ma’muriy va intizomiy javobgarlik: jarima, ishdan bo’shatish, ogohlantirish.
Adabiyotlar: 1. PF-158-son 11.09.2030 .”O‘zbekiston-2030”strategiyasi 2. O‘zbekiston Respublikasining 03.01.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘RQ-419-sonli Qonuni // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/3088008. 3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/111453. 4. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://www.lex.uz/acts/111460. 5. O‘zbekiston Respublikasining Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/97664. 6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.02.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining qoidalarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-2752-sonli Qarori // [Elektron manba]. URL: https://lex.uz/docs/3105125. Elektron ta’lim resurslari -www.minzdrav.uz– www.gov.uz www.press-service.uz www.parlament.gov.uz - www.uza.uz - www.cbu.uz- - www.lex.uz - www.ziynet.uz	

1.2. Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
-----------------------------------	----------

Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Tibbiyotda raqamli texnologiyalar bo'yicha zarur kompetensiyalar A) Bilim kompetensiyalari Raqamli texnologiyalar va ularning tibbiyotdagi qo'llanilishini bilish Elektron sog'liqni saqlash tizimi (EHR/EMR) va telemeditsina printsiplarini tushunish Ma'lumot xavfsizligi va bemor maxfiyligini himoya qilish qonunchiligini bilish AI va diagnostika dasturlarining asosiy ishlash printsiplari B) Amaliy ko'nikmalar Elektron sog'liqni saqlash tizimidan samarali foydalanish Telemeditsina orqali bemorlar bilan masofaviy konsultatsiya o'tkazish Raqamli diagnostika vositalarini ishlatish (masalan, laboratoriya natijalarini tahlil qilish) Ma'lumotlarni xavfsiz saqlash va uzatish C) Analitik va qaror qabul qilish kompetensiyalari Raqamli ma'lumotlardan tahlil qilish va xulosalar chiqarish Diagnostika va davolash bo'yicha qarorlarni AI va boshqa raqamli vositalardan foydalangan holda qabul qilish Ma'lumotlar xavfsizligi va etik cheklavlarni hisobga olish D) Kommunikativ kompetensiyalar Bemorlar va hamkasblarga raqamli texnologiyalarni tushuntirish Telemeditsina konsultatsiyalarida aniq va samarali muloqot qilish Raqamli tizimlar bo'yicha jamoa bilan hamkorlik qilish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Kompyuterga axborot kiritish va axborot olish qoidalarini; • kompyuterni tuzilishi to'g'risida qisqacha ma'lumotni, kompyuterning foydali va zararli tomonlarini, kompyuterda ishlash jarayonida sanitariya qoidalariga rioya qilishni; • tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan ishlashni; • sog'lom jamiyat qurishda axborotlashtirishning o'rnini; • sog'liqni saqlash tizimini axborotlashtirishda jahon tajribalarini; • axborotlarga ishlov berish, kiritish va chiqarish qurilmalari va ularning tavsifini; • tibbiyotda aloqa va kommunikatsiya vositalarini; • ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish; • xozirgi kunda tibbiyotda informatsion

	texnologiyalari sohasi rivojlanib kelmoqda-tibbiyot xodimlari uchun planshetlardan foydalanib, <i>online</i> - registratsiya qilish va ulardan foydalana olishi.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• kompyuter texnikasi bilan ishlashda texnika havfsizligini; • dasturlar bilan ishlashni; • ma’lumotlar bazasi yaratish, ular ustida ishlashni va dasturlash asoslarini; • kompyuter grafik usullaridan foydalana olishni; • tibbiy axborotlar almashinuvi va uni izlashda internet tarmog‘ida ishlashni; • elektron pochta dasturi bilan ishlashni; • AKT sog‘liqni saqlash tizimida qo‘llashni.
O‘quv moduli mazmuni:	Tibbiyot sohasida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish. Tibbiyotda qo‘llanilayotgan zamonaviy axborot texnologiyasi qurilmalarining dasturiy va texnik ta’minoti to‘g‘risida nazariy va amaliy bilimlar Tibbiy statistik ma’lumotlarni to‘g‘ri tahlil qilish va ulardan kasallikning oldini olish yoki davolashda qo‘llash. Axborot texnologiyalaridan foydalanish borasida amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lish, internet tarmog‘ida ishlash, axborot qidirish va ulardan foydalanish, tibbiyot axborot tizimlari xususiyatlari, ma’lumotlar bazasini tashkil etish, ekspert tizimlari va axborot xavfsizligi asoslarini bilish.

Adabiyotlar:

1. A.A.Abduqodirov, A.G.Xayitov «Axborot texnologiyalari», Toshkent “O‘qituvchi ta’minoti”, Toshkent Mehnat -2000 yil.
2. A.Axmedov, N.Taylaqov “Informatika”, Toshkent, O‘zbekiston -2002y.
3. A.Sattorov “Informatika va axborot texnologiyalari” Toshkent, O‘qituvchi-2003
- 4.T.Xolmatov, N. Taylaqov “Amaliy matematika, dasturlash va kompyuterning dasturiy
5. Sheraliev F.A. “Informatika va axborot texnologiyalari” Termiz-2010.
- 6.Informatika asoslari Mualliflar: M. Aripov, A. Haydarov
- 7.Informatika va axborot texnologiyalari
Muallif: Z.S. Abdullayev
- 8.Kompyuter savodxonligi kitobchasi
Kompyuter savodxonligi PDF (https://pdfbox.uz/books/uzbek/11329-kompyuter-savodxonligi-kitobchasi?utm_source=chatgpt.com)
9. Kompyuterli va raqamli texnologiyalar
Mualliflar: Hoshimov, Tulyaganov
- 10.Informatika (klassik darslik)
Muallif: N.V. Makarova
Elektron ta’lim resurslari
<http://www.edu.uz>
<http://www.pedagog.uz>
www.tma.uz,
www.lex.uz
<http://ru.pinterest.com/vkhamidov/>
1. DMED haqida asosiy tushuncha (Kapital.uz)
2. O‘zbekcha tayyor adabiyotlar (PDF / DOC) (soff.uz)

3. DMED bo'yicha test savollar (Hujjat24)

4. Oson qilib aytganda (dars uchun qisqa konspekt)

1.3.Modul: Sanitariya epidemiologik tartib me'yorlari va infeksiyon nazorat

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Infeksiyon nazoratda kompetensiya Bu — tibbiyot xodimi yoki mutaxassisning bilim, ko'nikma va mas'uliyatli yondashuvi majmui. Kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: Bilimlar: • Infeksiyon kasalliklar yuqish yo'llari • Sanitariya-epidemiologik me'yorlar • Dezinfeksiya va sterilizatsiya turlari Amaliy ko'nikmalar: • To'g'ri qo'l yuvish texnikasi • Himoya vositalarini to'g'ri kiyish va yechish • Asboblarni xavfsiz qayta ishlash Mas'uliyat va xulq-atvor: • Qoidalarga qat'iy rioya qilish • Infeksiya xavfini baholay olish • Favqulodda holatlarda tezkor choralar ko'rish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• sanitariya qoidalari, normalari va gigiena normativlarini (SanQvaN); • davolash-profilaktika muassasalariga qo'yiladigan sanitar talablarni va "infeksiyon nazorat komissiyasi" ish faoliyatini; • sanitar me'yor va qoidalar bo'yicha amaldagi hujjatlarni; • OIV/OITSga oid normativ hujjatlarni; • OIV etiologiya va patogenezi, epidemiologiyasini; • OIV yuqish yo'llari, tekshirish usullari, klinikasi va bemorlar parvarishini; • kasalliklardan (COVID -19) himoyalanish tamoyillarini.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara	• shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda SanQvaMlarga rioya qilishni; • muolajalar vaqtida avariya holatlari yuzaga kelishini oldini

olishi lozim:	olishni; • avariya holatlari yuzaga kelganda o'tkaziladigan chora-chadbirlar yig'indisini; • o'ta xavfli va karantin infeksiyalarda epidemiyaga qarshi o'tkaziladigan chora-tadbirlarni; • himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibini. • qo'llarga gigienik ishlov berish usullari, texnikasi va qo'llarni yuvish tartibini;
O'quv moduli mazmuni:	Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish borasida qabul qilingan normativ hujjatlar. Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda akusherkalarning vazifalari. Tibbiy muolajalar orqali yuqadigan kasalliklarni oldini olish. Yuqumli kasalliklar (o'ta xavfli va karantin infeksiyalar, OITS)ni tarqalishini oldini olish. OIV/OITSGa oid normativ hujjatlar. OIV etiologiya va patogenezi, epidemiologiyasi. OIV/OITS infeksiyasi. Kasalliklardan (COVID19) himoyalash tamoyillari. Himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibi.

Adabiyotlar

1. SanQvaM № 0342/17 - 10 yanvar 2017 y.
2. "Международные медико-санитарные правила (2005) второе издание ВОЗ
3. "Ebola isitmasi". H.B.Saparov. B.O'.Rovshanov. Toshkent -2014 y.
4. "Инфекционные болезни с курсом ВИЧ инфекции и эпидемиологии" A.K. Belousova. V.N.Dunayseva. Feniks – 2007 y.
5. "ВИЧ – инфекция". Под редакцией АН РУз Даминова. Т.А.Ташкент-2010 г.
6. COVID-19 bo'yicha milliy qo'llanma JSST. O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi. 2020 yil 26 mart.

7.O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi sayti

→ rasmiy sanitariya me'yorlari va hujjatlar

8.ZiyoNET

→ bepul darsliklar va o'quv qo'llanmalar

Elektron ta'lim resurslari

<http://www.edu.uz>

<http://www.pedagog.uz>

www.tma.uz,

www.lex.uz

<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>

1.4.Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Sterilizatsiya jarayonida texnika xavfsizligi — xodimlar salomatligi va atrof-muhitni himoyalashning asosiy omili. Kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: • Nazariy bilimlar: sterilizatsiya usullarining fizik-kimyoviy asoslarini bilish • Amaliy ko'nikmalar: uskunalarni to'g'ri ishlatish va nazorat qilish • Xavf-xatarni baholash: issiqlik, bosim, kimyoviy va

	biologik xavflarni aniqlash • Me'yoriy hujjatlarga rioya qilish: sanitariya qoidalari va xalqaro standartlar • Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik: nosozlik yoki avariya holatida to'g'ri harakat qilish Zamonaviy yondashuvning ahamiyati Zamonaviy sterilizatsiya texnologiyalarini joriy etish: • infeksiya xavfini kamaytiradi, • ish unumdorligini oshiradi, • xodimlar va bemorlar xavfsizligini ta'minlaydi, • sifat menejmenti tizimlarini mustahkamlaydi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Sterilizatsiya sohasi bo'yicha mavjud bo'lgan fizikaviy, kimyoviy, mexanik, biologik, aralash va yangi zamonaviy usullar to'g'risida to'liq ma'lumotlarga ega bo'lish Sterilizatsiya va uning turlarini. • Gazli sterilizatsiya usullarini • Plazmali va ozonli sterilizatsiya usullarini • Sterilizatorlar va avtoklavlar bilan ishlash davridagi texnika xavfsizligi qoidalari haqida tushunchaga ega bo'lishi
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• tibbiy asboblarni quruq issiqlik shkafida sterillashni, • tibbiy vositalarning sterillanganlik sifatini tekshirish usullarini, • texnika xavfsizligini, • tibbiy vositalarning sterilizatsiya sifatini tekshirish usullarini bajara olishi.
O'quv moduli mazmuni:	Sterilizatsiyani olib borish xonalaridagi aseptika va antiseptika tadbirlari. Sterilizatsiya va avtoklavlash tadbirlariga tinglovchilarni amaliy tomondan o'qitish va o'rgatish. Mashg'ulotlar davomida markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan sterilizatsiya bo'limlari turlari xaqida tushuncha berish, zamonaviy sterilizatsiya apparatlari bilan tanishtirish, texnika xavfsizligi masalalari bo'yicha ma'lumotlar berib borish. Asosiy diqqat va e'tiborni sterilizatsiya ishlarini to'g'ri olib borish, sterilizatsiyaning sifatli bo'lishini ta'minlovchi tadbirlar va uni tekshirish uchun zarur indikatorlardan to'g'ri foydalanish va ishlatish qoidalariga to'la amal qilish.
Adabiyotlar: 1. Avtoklavlash va sterilizatsiyalashda texnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv-dasturi qo'llanma. -2014y 2. Avtoklavlash va sterilizatsiyalashda texnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv uslubiy qullanma. Tashkent. 2009.y 3. O'zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, me'yorlarivagigienik normativlari. O'zR SanQvaM № 0365 -19 4. Tibbiy anjom-asboblarni buyumlarni sterilizatsiya qilish markazlarini loyihalashtirish, qurish va ekspluatatsiya qilish sanitariya qoidalari va me'yorlari. Elektron ta'lim resurslari	

1. Zamonaviy sterilizatsiya usullari

- Sterilizatsiya usullari. Sterilizatsiya xususiyatlari

Muallif: Arzimatova Ra'no Pardaboy qizi ([JournalSS](#))

2. Aseptika va antiseptika asoslari

- Tibbiyot xodimlarining aseptika va antiseptik sterilizatsiya usullarini qo'llanishi

Mualliflar:

- Sh.Ya. Radjabov
- G.R. Kadamova
- M.M. Olimova ([pedagogs.uz](#))

3. Mikrobiologiya va sterilizatsiya

- Mikrobiologiya va virusologiya

Mualliflar: OTM professor-o'qituvchilari (NamDU) ([www.namdu.uz](#))

4. Umumiy tibbiyot va dezinfeksiya

- Tibbiyotda dezinfeksiya va sterilizatsiya asoslari ([book.bsmi.uz](#))

5. Sterilizatsiya usullari va qo'llanilishi, Stomatologiyada sterilizatsiya

- Sterilizatsiya usullari va ularning qo'llanilishi

Muallif: Shoda Team ([Hujjat24](#))

<http://www.edu.uz>

<http://www.pedagog.uz>

www.tma.uz,

www.lex.uz

<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>

1.5. Modul: Sog'lom turmush asoslari, to'g'ri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	10 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	Jismoniy faollik va sog'lom turmushda kompetensiyalar Bu sohadagi kompetensiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi: • Sog'lom turmush qoidalari bo'yicha bilimga ega bo'lish • Shaxsiy sog'liqni baholay olish va nazorat qilish • To'g'ri ovqatlanish rejasini tuzish ko'nikmasi • Jismoniy mashqlarni xavfsiz va samarali bajarish • Sog'lom hayot tarzini boshqalarga targ'ib qila olish
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Salomatlik tushunchasi, salomatlik darajasi ko'rsatkichlarini; • sog'lom turmush tarzini shakllantirish tamoyillarini; • salomatlikka ta'sir etuvchi omillar: • irsiy, ekologik tibbiy va hayot tarzi va salomatlik mexanizmlarini bilishi, tahlil qila olishni; • atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta'sirini; • salomatlikni mustahkamlashga qaratilgan standart va algoritmlarni; • to'g'ri ovqatlanish prinsiplarini; • kun tartibini to'g'ri tashkil etishni;

	• jismoniy faollik va chiniqishning • salomatlikka ta'sirini; • zararli odatlarning organizmga ta'sirini; • tibbiy ko'riklarni tashkil etish va aholini • jalb etishni; • sog'lom turmush tarzini maqsadli guruhlar o'rtasida shakllantirish va targ'ib etishni;
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Aholining turli guruhlarida (yoshiga, mehnat turiga, jinsiga qarab) psixoemotsional holatni aniqlashni; • sog'lom turmush tarzini qo'llab quvvatlashda maqsadli guruhlarini shakllantirish va ular o'rtasida suhbatlar olib borishni; • individual salomatlik va uni asrash yo'llarini; • jismoniy faollik, to'g'ri ovqatlanish prinsiplari, zararli odatlarning salomatlikka ta'siri mavzularida aholi o'rtasida tadbirlar tashkil etishni; • maqsadli guruhlar o'rtasida targ'ibot ishlarini olib borishni; • inson salomatligini saqlash va tiklashda jismoniy tarbiya mashqlari kompleksini; • jismoniy mashqlarni har xil yoshdagi sog'lom odamlarda va bemorlarda qo'llash uslublarini; • Skandinaviya yurish usullarini.
O'quv moduli mazmuni:	Sog'lom turmush tarzini tashkil etish asoslari. Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda maqsadli guruhlar bilan ishlash. Atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta'siri, to'g'ri ovqatlanish prinsiplari, kun tartibini to'g'ri tashkil etish, jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikdagi ahamiyati, zararli odatlarning organizmga ta'siri, tibbiy ko'riklarni tashkil etish va aholini jalb etish.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrdagi "Aholining sog'lom ovqatlanishini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ 4887-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrdagi "Yuqumli bo'lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog'lom turmush tarzini qo'llab – quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4063-sonli qarori.
3. Irgashev.Sh.B. Formirovanie zdorovogo obraza jizni i sanitarno prosvetitel'naya rabota. Jurnal "Organizatsiya i upravlenie zdavooxraneniem" № 12.2020 g.
4. Irgashev. Sh.B. "OIV/OITS muammolari va profilaktikasi" Tashkent 2008 g.
5. Irgashev. Sh.B. Tursunxodjaeva. L.A. Pervichnaya profilaktika narkozavisimosti sredi uchashixsya obrazovatel'nyx shkol, Uchebnoe – metodicheskoe posobie dlya uchiteley, Ministerstvo zdavooxraneniya Respublike Uzbekistan. Tashkent 2011 g.
6. Natsionalnaya programma po borbe protiv tabaka v Respublike Uzbekistan na 2008 – 2012 gg. Tashkent 2007 g.
7. Ayupova R.X., Ismailov Sh.A. – *Sog'lom turmush tarzi asoslari*
8. Xolmatov B.X. – *Valeologiya asoslari*
9. Karimov A.A., Rasulova M.N. – *Ovqatlanish gigiyenasi*

10. Toshpulatova D.A. – *Ratsional ovqatlanish asoslari*
11. Abdullayev A.A. – *Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi*
12. Azizov N.N. – *Sport va sog‘lom turmush tarsi*

Elektron adabiyotlar va ilmiy maqolalar

1. inlibrary.uz – sog‘lom turmush maqolalari
2. globalsciences.uz – ilmiy tadqiqotlar
3. avitsenna.uz – ovqatlanish bo‘yicha tavsiyalar
4. yuz.uz – sog‘lom turmush dasturlari
5. hujjat24.uz – o‘quv materiallar

2.1. Modul: O‘zbekiston Respublikasida sil kasalligini tarqalishini oldini olishda hamshirlik ishi.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Respublikadagi silga qarshi ishlarning davlat ahamiyatiga egaligi. Silga qarshi tadbirlarni o‘tkazishda mutaxassis shifokorlarning, o‘rta tibbiyot hodimining hamda jamoa tashkilotlarining ishtiroki. Respublikada silga qarshi kurashishda kasallikni erta aniqlash, bemorlarni o‘z vaqtida davolashning ahamiyati. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 2001 yil 11 maydagi 215-II-son “Aholini sil kasalligidan muhofaza qilish to‘g‘risidagi qonunida” Aholini har yili dispanser ko‘rigidan o‘tkazish dasturi bo‘yicha aholini yalpi dispanser ko‘rigidan o‘tkazish. Kasallikni erta aniqlash, bemorni o‘z vaqtida davolash, kasallikni oldini olish tadbirlari. Aholini yashash turmush sharoitini yaxshilash, silga qarshi emlash va qayta emlash, ximiyaprofilaktika va sanitar – oqartuv ishlari.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Respublikadagi silga qarshi ishlarning davlat ahamiyatiga egaligi. • Silga qarshi tadbirlarni o‘tkazishda mutaxassis shifokorlarning, o‘rta tibbiyot hodimining hamda jamoa tashkilotlarining ishtiroki. • Respublikada silga qarshi kurashishda kasallikni erta aniqlash, bemorlarni o‘z vaqtida davolashning ahamiyati. • Kasallikni erta aniqlash, bemorni o‘z vaqtida davolash, kasallikni oldini olish tadbirlari.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• “Aholini sil kasalligidan muhofaza qilish to‘g‘risidagi qonunida” Aholini har yili dispanser ko‘rigidan o‘tkazish dasturi bo‘yicha aholini yalpi dispanser ko‘rigidan o‘tkazish. • Aholini yashash turmush sharoitini yaxshilash, silga qarshi emlash va qayta emlash, ximiyaprofilaktika va sanitar – oqartuv ishlari.

2.2 Modul: Sil kasalligining tarqalishi, kasallik manbayi, kechishi va turlari. Zamonaviy tekshiruv usullari, kasallik asoratlarida tez tibbiy yordam ko‘rsatish.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Sil xastaligining ko'rinishlari (o'tkir, o'tkiroldi va yashirin kechishlari)ning klinik belgilari. Sil kasalini manbai to'g'risida epidemiologik tushuncha. Manbalarni tasnifi, ularda yuqish xavfi, darajasiga nisbatan asosiy guruhlar. Kasallik manbaida sog'lomlashtirish ishlari olib borish. Sil kasalligini zamonaviy tekshiruv usullarida hamshirlik ishi. Sil kasalligini yashiruvchi omillar. Birlamchi va ikkilamchi o'pka sili haqida tushuncha, turlari, klinikasi, bemorlarni tekshirish usullari. O'pkadan tashkari sil turlari. Bemorni oila a'zolari va qo'shnilari bilan suhbatlashish. Batsilla ajratuvchi bilan birga yashayotganlarda tekshiruvlar. Rentgenologik tekshirish usullari. Kasallikni kechishida erta tashxis qo'yishning ahamiyati. Sinamalarni o'tkazish. Sil kasalligi asoratlari. Kasallik asoratlarida tez tibbiy yordam ko'rsatish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Sil xastaligining ko'rinishlari (o'tkir, o'tkiroldi va yashirin kechishlari)ning klinik belgilari. • Sil kasalini manbai to'g'risida epidemiologik tushuncha. • Manbalarni tasnifi, ularda yuqish xavfi, darajasiga nisbatan asosiy guruhlar. • Sil kasalligini yashiruvchi omillar. • Kasallikni kechishida erta tashxis qo'yishning ahamiyati.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Kasallik manbaida sog'lomlashtirish ishlari olib borish. • Sil kasalligini zamonaviy tekshiruv usullarida hamshirlik ishi. • Birlamchi va ikkilamchi o'pka sili haqida tushuncha, turlari, klinikasi, bemorlarni tekshirish usullari. • Bemorni oila a'zolari va qo'shnilari bilan suhbatlashish. • Batsilla ajratuvchi bilan birga yashayotganlarda tekshiruvlar • Rentgenologik tekshirish usullari. • Sinamalarni o'tkazish.

2.3 Modul: Silga qarshi zamonaviy dori vositalari. Kimyoterapiya nazoratini o'tkazish. Sil kasalliklarida hamshiralik parvarishi.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	20 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Silga qarshi davolovchi va rehabilitatsiya muassasalar turi. Dispanserda bemorlarni qabul qilishni tashkil etish. Dispanser hisobidagi guruhlar, ularga tabaqalab xizmat qilish, hisobga olish va hisobot berish. Davolashda ishlatiladigan dorilarni nojo'ya ta'siri, dorilarni berish tartibi va bemorlarni parvarishlash. Bemordan sil kasalligiga gumon qilinganda balg'am yig'ish, yig'ilgan

	balg‘amlarni mikroskopik laboratoriyaga yuborish tartibi. Silga qarshi zamonaviy dori vositalari. Ximiyaterapiya davosidagi bemorlarni nazorati va hamshiralik parvarishi. Bemorlarga antibakterial dorilarni berish. Dori vositalarini parenteral yuborish usuli. Og‘ir bemorlarni ovqatlantirish, yotoq yaralarni oldini olish va parvarishlash. Bemordan biologik ajralmalarni turli tahlillarga olish
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Silga qarshi davolovchi va reabilitatsiya muassasalar turi. • Davolashda ishlatiladigan dorilarni nojo‘ya ta’siri, dorilarni berish tartibi va bemorlarni parvarishlash. • Silga qarshi zamonaviy dori vositalari. • Bemorlarga antibakterial dorilarni berish. •
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Dispanserda bemorlarni qabul qilishni tashkil etish. • Dispanser hisobidagi guruhlar, ularga tabaqalab xizmat qilish, hisobga olish va hisobot berish. • Bemordan sil kasalligiga gumon qilinganda balg‘am yig‘ish, yig‘ilgan balg‘amlarni mikroskopik laboratoriyaga yuborish tartibi. • Ximiyaterapiya davosidagi bemorlarni nazorati va hamshiralik parvarishi. • Dori vositalarini parenteral yuborish usuli. • Og‘ir bemorlarni ovqatlantirish, yotoq yaralarni oldini olish va parvarishlash. • Bemordan biologik ajralmalarni turli tahlillarga olish

2.4. Modul: O‘pka sili, silning o‘pkadan tashqaridagi va turg‘unlik shakllari, klinikasi, profilaktikasi va hamshiralik parvarishi. OIV/OITS da silning kechishi.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	18 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	O‘zbekiston Respublikasi SSVning 6.09.2021yil 219-sonli, 17.01.2022yil 16- buyruqlarining mohiyati. Orttilgan immunitet tanqisligi sindromi kasalliklari bo‘yicha amaldagi me‘yoriy xujjatlar. Orttilgan immunitet tanqisligi sindromining etiologiya, epidemiologiyasi, o‘choq manbalarida olib boriladigan ishlar. OIV/OITS infeksiyasi kasalliklari DPMLarida shifoxona ichki infeksiyasi tarzida tarqalishini oldini olish bo‘yicha olib boriladigan chora tadbirlar. Tibbiy xodimlarning shaxsiy himoya chora-tadbirlari. OIV/OITS infeksiyasida kasalliklarda sil kasalliklarini kechishini o‘ziga xos tomonlarini. Aholi orasida sanitar targ‘ibot ishlarini olib borish. Orttilgan immunitet tanqisligi sindromi aniqlangan o‘choq manbalarida olib boriladigan tadbirlar. Epidemiologik kartani to‘ldirish. Orttilgan immunitet tanqisligi infeksiyasini yuqtirib olish havfi yuqori bo‘lgan guruhlar bilan ishlash, kasallik yuqqan bemorlarni parvarishlash, kasallik yuqishini profilaktikasi.

	OIV infeksiyasini laboratoriya usulida aniqlash. Qon namunalarini olish, laboratoriyaga yo'llanma to'ldirish va laboratoriyaga keltirish qoidalari Zamonaviy tekshirish usullari. Rentgenodiagnostika, MSKT, KT, biosinama.OIV infeksiyasining klinikasi, bemorlarni parvarish qilish va ularga palliativ yordam ko'rsatish. Bemorlarni antiretrovirus preparatlari bilan davolash va parvarishlash. Silning turg'un (keng va tor doiradagi dorilarga turg'unlik) shakli xaqida tushuncha, klinikasi profilaktikasi, hamshiralik parvarishi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• O'zbekiston Respublikasi SSVning 6.09.2021yil 219- sonli,17.01.2022yil 16- buyruqlarining mohiyati. • Orttilgan immunitet tanqisligi sindromi kasalliklari bo'yicha amaldagi me'yoriy xujjatlar. • Orttilgan immunitet tanqisligi sindromining etiologiya, epidemiologiyasi, o'choq manbalarida olib boriladigan ishlar. • OIV/OITS infeksiyasi kasalliklari DPMlarida shifoxona ichki infeksiyasi tarzida tarqalishini oldini olish bo'yicha olib boriladigan chora tadbirlar. • Bemorlarni antiretrovirus preparatlari bilan davolash va parvarishlash. • OIV infeksiyasining klinikasi, bemorlarni parvarish qilish va ularga palliativ yordam ko'rsatish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Tibbiy xodimlarning shaxsiy himoya chora-tadbirlari. • Epidemiologik kartani to'ldirish. • OIV infeksiyasini laboratoriya usulida aniqlash. • Qon namunalarini olish, laboratoriyaga yo'llanma to'ldirish va laboratoriyaga keltirish qoidalari

2.5. Modul:Xomilador ayollar va bolalarda sil kasalligining kechishi, belgilari, hamshira parvarishi. Silga qarshi emlash ishlarida hamshiraning vazifalari.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	18 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Yosh bolalar o'rtasida sil kasalligini tarqalishi. Yosh bolalarda sil kasalligini kechishining o'ziga xosligi, sababi, klinikasi, turlari, davosi, parvarishi. Bolalar va o'smirlarda sil kasalligining shakllari. (o'tkir, yarim o'tkir va yashirin kechishi)Tuberkulin (Mantu) va diaskintest sinamali. Bolalarni ommaviy rentgenologik tekshiruvdan o'tkazish. 12 yoshdan katta bo'lgan bolalarni rentgen – flyurografik tekshirish usullari. Kasallikni erta tashxis qo'yishning ahamiyati. Sil kasalligining alomatlari (haroratni ko'tarilishi, terlash, yo'talish, ozish, qondagi o'zgarishlar) Sil kasalligining erta aniqlashdagi muammolar. Sil kasalligini yashiruvchi omillar(gripp, bronxit, zotiljam, qorin tifi va boshqalar). Yosh bolalar va o'smirlardagi sil kasalligi intoksikatsiyasi. Ichki a'zolari silida hamshiralik parvarishi hususiyatlari. Yuqumli sil kasalligining

	tarqalishida ijtimoiy sabablar: tashqi muhit va umumiylikni ahamiyati. Shifoxona bo'limlarida, bolalar sanatoriyalarida bemorlarni emlash
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Yosh bolalarda sil kasalligini kechishining o'ziga xosligi, sababi, klinikasi, turlari, davosi, parvarishi. • Bolalar va o'smirlarda sil kasalligining shakllari. • Kasallikni erta tashxis qo'yishning ahamiyati. • Sil kasalligining erta aniqlashdagi muammolar. • Yosh bolalar va o'smirlardagi sil kasalligi intoksikatsiyasi. • Ichki a'zolari silida hamshiralik parvarishi hususiyatlari.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Ichki a'zolari silida hamshiralik parvarishi hususiyatlari. • Tuberkulin (Mantu) va diaskintest sinamalarini o'tkazish • Bolalarni ommaviy rentgenologik tekshiruvdan o'tkazish. • 12 yoshdan katta bo'lgan bolalarni rentgen – flyurografik tekshirish usullari. • Shifoxona bo'limlarida, bolalar sanatoriyalarida bemorlarni emlash

2.6.Modul:Shifoxona va uyda sil bilan kasallangan bemorlarda hamshira parvarishi. Dietoterpiya va sog'lom turmush tarzining ahamiyati.Bemorlarni reabilitatsiyasi.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Bemorlarga shifoxona va uyda sil bilan kasallangan bemorlarni hamshiralik parvarishi. Ruhiy davolovchi ta'sirlardan tetiklashtiruvchi suhbatlar, kun tartibini ahamiyatini tushuntirish. Parhez taomlari haqida tushuncha. Parhez taomlarini ahamiyati va davolashdagi o'rni. Sil bilan kasallangan bolalarni ovqatlantirish asoslari. Ovqatning xilma – xilligi va kalloriyasi. Sil bilan kasallangan bolalarni zamonaviy mujassamlashgan davolash ishlari.Kasalxonada navbatchilik qilish. Sanitariya – gigiena tartibini bajarilishini nazorat qilish va bolalarni sayrga tayyorlash. Bolalarni chiniqtirish usullari, yoz kunlari uyquni ochiq havoda tashkil qilish, maktab o'quvchilari uchun darslar, bog'cha bolalari uchun mashg'ulotlar tashkil qilish, suv muolajalari, pedikulyozni oldini olish. Uyda yotgan tushak rejimidagi bemorlarni shifokor bilan borib ko'rish va parvarish ishlarini tashkillantirish. Sog'lom turmush tarzini shakllantirish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Ruhiy davolovchi ta'sirlardan tetiklashtiruvchi suhbatlar, kun tartibini ahamiyatini tushuntirish. • Parhez taomlari haqida tushuncha. • Parhez taomlarini ahamiyati va davolashdagi o'rni. Sog'lom turmush tarzini shakllantirish. •

O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Bemorlarga shifoxona va uyda sil bilan kasallangan bemorlarni hamshiralik parvarishi. • Sil bilan kasallangan bolalarni ovqatlantirish • Sanitariya – gigiena tartibini bajarilishini nazorat qilish va bolalarni sayrga tayyorlash. • Bolalarni chiniqtirish usullari, yoz kunlari uyquni ochiq havoda tashkil qilish, maktab o'quvchilari uchun darslar, bog'cha bolalari uchun mashg'ulotlar tashkil qilish, suv muolajalari, pedikulyozni oldini olish.
--	--

2.7. Modu:Hamshiraning shaxslararo kommunikativ munosabatlari

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Jamiyat va bemorning salomatligi yo'lida halol mehnat qilish, har qanday sharoitda ham tibbiy yordam ko'rsatish. Bemorga diqqat e'tibor va g'amxo'rlik bilan munosabatda bo'lish va o'zining barcha xatti-harakatlarida yuksak insoniy qoidalarga rioya qilish. Jamoada, individual va turli guruhlarda shaxslararo muloqot madaniyati. Kasbning oliyjanob an'analarini saqlash. Ichki madaniyat qoidalari, intizomga rioya qilish. Jamoat mulki tushunchasi va unga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish. Hamjihatlik va kollegiallik tuyg'ulariga rioya qilish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Jamoada, individual va turli guruhlarda shaxslararo muloqot madaniyati • Jamoat mulki tushunchasi va unga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Jamiyat va bemorning salomatligi yo'lida halol mehnat qilish, har qanday sharoitda ham tibbiy yordam ko'rsatish. • Bemorga diqqat e'tibor va g'amxo'rlik bilan munosabatda bo'lish va o'zining barcha xatti-harakatlarida yuksak insoniy qoidalarga rioya qilish.

2.8.Modul: Sil o'chog'ida sanitar- targ'ibot ishlarini olib borish. Silga qarshi kurash dispanserlari ish faoliyatida hamshira vazifalari.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Silga qarshi kurash dispanserlari ish faoliyatida hamshiralik ishi. Aholini zichligiga nisbatan sil bilan og'rikan kasallarning soni, ularni mikrohudud va mikrotumanlardagi kasallarni axborotini berish usullari, sanoat korxonalaridagi, tumanlardagi birlashtirilgan asosiy dahalardagi kasallarga xizmat ko'rsatishning xususiyatini. Dispanserda bemorlarni qabul qilishni tashkil etish. Dispanser hisobidagi guruhlar, ularga tabaqalab xizmat qilish, hisobga olish va hisobot berish. Sil kasali manbai to'g'risida epidemiologik tushuncha. Sil kasalligi, klinikasi, oldini olish, yuqumli kasallik ekanligi-mavzularida mahalla, maktab, bog'cha, poliklinikada, dispanserlarda suhbatlar, ma'ruzalar o'qishni tashkil

	etish. Kasallarning oila a'zolari va qo'shnilari bilan suxbatlashish. Kasallik manbaida sog'lomlashtirish ishlari olib borish uchun reja tuzish. Kox batsillasini ajratuvchi kasallar bilan birga yashayotgan shaxslarni hisobotini olib borish, hamda ularni tekshirishga jalb etish. Uy sharoitida kasallarga qulay yashash holatini yaratishda yordam berish, sil kasalligida dezinfeksiya vositalarini qo'llash. O'pka sili bo'lgan kasallarni ximiyaterapiya bilan davolash. Silga qarshi antibakterial dorilarni ishlatish, asoratlarini oldini olish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Aholini zichligiga nisbatan sil bilan og'rigan kasallarning soni, ularni mikrohudud va mikrotumanlardagi kasallarni axborotini berish usullari, sanoat korxonalaridagi, tumanlardagi birlashtirilgan asosiy dahalardagi kasallarga xizmat ko'rsatishning xususiyatini. • Sil kasali manbai to'g'risida epidemiologik tushuncha. • Sil kasalligi, klinikasi, oldini olish, yuqumli kasallik ekanligi-mavzularida mahalla, maktab, bog'cha, poliklinikada, dispanserlarda suhbatlar, ma'ruzalar o'qishni tashkil etish. • Silga qarshi antibakterial dorilarni ishlatish, asoratlarini oldini olish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Dispanserda bemorlarni qabul qilishni tashkil etish. • Dispanser hisobidagi guruhlar, ularga tabaqalab xizmat qilish, hisobga olish va hisobot berish. • Uy sharoitida kasallarga qulay yashash holatini yaratishda yordam berish, sil kasalligida dezinfeksiya vositalarini qo'llash.

2.9.Modul: Favqulodda vaziyatlar va shoshilinch holatlarda tez tibbiy yordam ko'rsatish.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Favqulodda vaziyatlar, halokatlar haqida asosiy tushunchalar. Favqulodda vaziyatlar tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, manbalari. Tibbiy evakuatsiya bosqichlari. Favqulotda vaziyatlarda o'rta tibbiyot xodimining vazifalari. Jabrlanuvchilarni saralash tartibi. Tibbiy saralash (traj usuli) va evakuatsiya qilish. Jabrlanuvchini ahvolini baholash,asosiy hayotiy ko'rsatkichlarni aniqlash. Bemor uchun zarur vaziyatni yaratish.Ommaviy talofat o'chog'ida birinchi yordam ko'rsatish.O'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak- o'pka reanimatsiyasini “SAV” ketma-ketligida o'tkazish algortmi. aniqlash va monitoringini olib borish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	• Favqulodda vaziyatlar va halokatlarning asosiy turlarini; • favqulodda vaziyatlar tasnifi, kelib chiqish sabablari, manbalarini; • tibbiy evakuatsiya bosqichlarini;

	• jarohatlanganlarni tibbiy saralash tartibini; • favqulotda vaziyatlarda oʻrta tibbiyot xodimining vazifalarini; • evakuatsiya bosqichlarida tibbiy yordam turlarini; • ommaviy talofat oʻchogʻida birinchi yordam koʻrsatishni; • oʻtkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak-oʻpka reanimatsiyasini.
Oʻquv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	• Favqulodda vaziyatlarda shikastlanish turiga qarab jabrlanganlarni tibbiy saralashni; • texnogen, tabiiy, ekologik tisdagi favqulotda vaziyatlarda birinchi yordam koʻrsatishni; • jabrlanganlarni evakuatsiya qilishni; • transport avariylarida yordam koʻrsatishni; • jarohatlarda, suyak sinishida va Krash sindromida birinchi yordam koʻrsatishni; • oʻtkir qon ketishlarda birinchi tibbiy yordam koʻrsatishni; • elektr toki bilan shikastlanishda birinchi yordam koʻrsatishni; • oʻtkir zaharlanishlarda birinchi yordam koʻrsatishni; • sovuq urishi va issiqlik urishida birinchi yordam koʻrsatishni; • choʻkishda birinchi yordam koʻrsatishni; • boʻgʻilishda birinchi yordam koʻrsatishni; • hasharotlar chaqishi va hayvonlar tishlaganda tez tibbiy yordam koʻrsatishni; • oʻtkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak-oʻpka reanimatsiyasini asosiy tadbirlarning “SAV” ketma-ketligini bajarishni.
Adabiyotlar:	T.Yu. Umarova va boshq.” Xamshiralikishi” Toshkent-2005 V.Ye.Avakov O.V. Churilova A.M. Sharipov “Rukovodstvo po okazaniyu pervoy neotlojnoj dovrachebnoy pomoshchi.” 2010g. Yu. Allayorov Yu. Tojiboev “Favkulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.”

4. DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK TAʼMINOTI

4.1. Oʻquv bazalari:

Respublika oʻrta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Shifokorlar koʻchasi-2, 14-uy, davolash profilaktika muassasalari qoshidagi oʻquv bazalari.

Amaliyot bazasi: davolash profilaktika muassasalari qoshidagi oʻquv bazalari.

4.2. Mashgʻulotlarni oʻtkazish uchun zarur jixozlar ruyxati:

Modul buyicha dars olib borish uchun nazariy, amaliy va seminar darslar oʻtiladigan oʻquv auditoriyalari. Multimediali jamlanma: slaydlar toʻplami boʻlgan rrt koʻrinishli maʼruzalar, SD diskda koʻrgazma materiallar, ekran, videofilmlar. Klinik amaliy koʻnikmalarni mustahkamlash trening oʻquv xonasi mulyaj, fantom, jihozlar,

tarqatma materiallar, nazorat savollarining elektron ko‘rinishi – 30 ta, vaziyatli masalalar- 30 ta va test savollari 300 ta, imtihon biletlari 25 ta. Mavzular bo‘yicha turli jadvallar, tasviriy ko‘rgazma va qo‘llanmalar.

4.3. ADABIYOTLAR RUYXATI

4.3.1. Qonunchilik va me‘yoriy-huquqiy hujjatlar ro‘yhati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi “Tibbiyot va farmasevtika ta’limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ- 4310-son qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 apreldagi “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va yanada uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4666-sonli qarori.
3. “ Yuqumli bo‘lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog‘lom turmush tarzini qo‘llab –quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora- tadbirlari to‘g‘risida” gi Qarori PQ 40-63 18.12.2018 yil.
4. “Aholining sog‘lom ovqatlanishini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. 10.11.2020 yil.
5. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli “Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish buyicha me‘yoriy xujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” buyrug‘i.
6. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining me‘yoriy hujjatlari.

4.3.2. Tavsiya etilgan adabiyotlar:

1. M. Ubaydullaev “Sil kasalligi “Toshkent – 2008 yil.
2. O‘zbekiston Respublikasida sil bilan kasallangan bemorlarga psixologik qo‘llab -quvvatla va ijtimoiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha qo‘llanma Toshkent – 2018 yil.
3. «O‘zbekiston Respublikasida silga qarshi chora-tadbirlarni takomillashtirish to‘g‘risida». Sog‘liqni saqlash vazirligining 24.10.2014 yildagi 383-sonli buyrug‘i.
4. O‘zbekiston Respublikasini 2014 yil 25 sentabrdagi «Ijtimoiy sheriklik to‘g‘risida»gi O‘RQ № 376-raqamli Qonuni.
5. O‘zbekiston Respublikasining 415 26.12.2016 yil «Keksalar, nogironlar va aholining boshqa ehtiyojmand toifalari uchun ijtimoiy xizmatlar to‘g‘risida»gi Qo nuni.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilishni yanada chuqurlashtirish v uni rivojlantirish davlat dasturini amalga oshirishning asosiy yo‘nalishlari to‘g‘risida” farmoni № PF- 3923 sonli 2007 yil 19 sentabr.
7. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining «O‘zbekiston Respublikasida OIV- infeksiyasiga oid tibbiy- ijtimoiy yordamni tashkil etish va profilaktik chora-tadbirlarni takomillashtirish to‘g‘risida» 2012 yil 28 mart 80- sonli buyrug‘i.
8. O‘zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, me‘yorlari va gigienik normativlari. O‘zR SanQvaM № 0365 -19
9. “Havfsiz immunizatsiya” dasturi bo‘yicha pedagoglar va tibbiyot xodimlari uchun qo‘llanma-2014y. (YuNISEF)
10. V.Ye. Avakov O.V. Churilova A.M. Sharipov “Rukovodstvo po okazaniyu pervoy neotlojnoj dovrachebnoy pomomii.” 2010 g.
11. Yu. Allayorov Yu. Tojiboev “Favqulotda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.” 2007 y. Toshkent.

4.3.3. Elektron ta’lim resurslari

www.edu.uz

www.minzdrav.uz

<http://www.medpoisk.ru/>

5.YAKUNIY ATTESTATSIYA

5.1. Yakuniy attestatsiyaga quyiladigan talablar

Yakuniy attestatsiya O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyruq 3-ilovasidagi «Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish ta'lim muassasalarida tinglovchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini baholash to'g'risidagi Nizom» asosida o'tkaziladi.

Oraliq nazorat – sikl davomida o'quv dasturining (bir necha mavzularni o'z ichiga olgan) moduli tugallangandan keyin tinglovchilarining bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baxolash usuli. Oraliq nazorat test, suxbat, vaziyatli masala yechish, yozma ish, amaliy ko'nikmalarni baxolash yoki ularni kombinatsiyalangan shakllarida o'tkaziladi, aniq ishlab chiqilgan baholash mezonlari bo'yicha baxolanadi va natijalari gurux jurnalida qayd etiladi.

Andijon filialida malaka oshirish kurslaridagi oraliq nazoratlar bir marotaba og'zaki so'rov shaklida o'tilgan mavzular asosida nazariy amaliy savollarni o'z ichiga olgan xolda 5 ta savoldan iborat biletlar yordamida amalga oshiriladi. Har bir to'g'ri javobga maksimal 20 balldan (%) beriladi, o'tish balli 60 ball (%). Oraliq nazoratdan o'tgan tinglovchilar nazoratning keyingi bosqichi Yakuniy attestatsiyaga qo'yiladi.

Umumiy malaka oshirish kurslarida **Yakuniy attestatsiya** ga Oraliq nazoratdan o'tgan tinglovchilar kiritiladi. Nazoratning ushbu turi quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

-Test sinovi;

-Amaliy ko'nikmani baxolash bosqichlarida amalga oshiriladi

-Yakuniy suhbat (Imtixon)

Test sinovi – malaka oshirish o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqilgan test banki asosida o'tkaziladi. Test sinovi natijalari quyidagicha baxolanadi: to'plangan to'g'ri javoblar xajmi umumiy test topshirig'ining 60 % va undan ortiqni tashkil etganda “O'tdi”, 59% va undan kam natijaga erishilganda — “O'tmadi” deb baxolanadi. Tinglovchining tayanch bilimlarini aniqlash va yakuniy test sinovini o'tkazish uchun mazkur malaka oshirish kursi dasturi doirasida tuzilgan bir xil test topshiriqlari bankidan foydalaniladi. Tinglovchiga test topshiriqlari bankidan 50 tadan kam bo'lmagan xajmda test topshiriqlari beriladi. Har bir to'g'ri javob 2 balldan baholanadi.

Yakuniy attestatsiyaning amaliy ko'nikmani baxolash bosqichiga test sinovidan o'tgan tinglovchilar qo'yiladi. Amaliy ko'nikmani baxolashda o'rta tibbiyot va farmasevtika kadrlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirishga qo'yilgan amaldagi Davlat talablari va malaka talablari doirasida tinglovchi tomonidan amalga oshirilishi lozim ko'nikmalar sinovdan o'tkaziladi. Baxolash natijalari “O'tdi” va “O'tmadi” deb belgilanadi.

Yakuniy suxbat shaklida tinglovchilarga har biri 5 ta savoldan iborat 2 ta vaziyatli masalali bilet beriladi. Vaziyatli masalalarni yechish natijasi mazkur vaziyatli masalada belgilangan savollarga berilgan to'g'ri javoblar soni asosida shakllantiriladi. Har bir savolga berilgan to'g'ri javoblar 10 balldan baholanadi. Nazoratning ushbu

to‘g‘ri berilgan umumiy to‘g‘ri javoblar soni 7 ta (70%) va undan ortiq bo‘lganda –“o‘tdi”, 6 ta va undan kam bo‘lgan xollarda –“o‘tmadi “ sifatida baxolanadi.

Tinglovchining bilim va ko‘nikmalari quyidagi mezonlar bo‘yicha baxolanadi:

O‘zlashtirish	Baho	Tinglovchining bilim darajasi
87-100	5	Tinglovchi o‘quv dasturining barcha bo‘limlari bo‘yicha tizimli, chuqur va to‘liq bilimga ega; Savollarga mantiqiy to‘liq va izchil javob beradi; Javoblarida nazariyani amaliyot bilan chambarchas bog‘laydi; Amaliy masalalarni xal etishda olgan bilimlarini fikrini xatosiz, to‘g‘ri asoslaydi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda kasbiy bilimini mukammal ko‘rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, javoblarni asoslaydi; Noananaviy xolatlarda muammoni mustaqil va ijodiy yechadi.
76-86	4	Tinglovchi dastur doirasida to‘liq bilimlarga ega, javobini xatosiz bayon etadi, savollarga mantiqiy to‘g‘ri javob beradi; Amaliy masalalarni xal yetishda olgan bilimlarini, xatosini o‘z vatida to‘g‘rilaydi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda yetarli kasbiy bilimga egaligini ko‘rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, javoblarni asoslaydi.
60-75	3	Tinglovchi dastur doirasida bilimga ega, savollarga to‘g‘ri javob beradi, lekin ayrim kamchiliklarga yo‘l qo‘yadi; olgan bilimlarini amaliyotda qo‘llay oladi; Amaliy ko‘nikmalarni algoritm bo‘yicha izchil va to‘g‘ri bajaradi; Vaziyatli masalalarni to‘g‘ri yechadi, biroq yoasoslashda qiynaladi.
60 dan kam	2	Tinglovchi dastur doirasidagi materialning asosiy qismini bilmaydi, savollar javob berishda qo‘pol xatolarga yo‘l qo‘yadi; Javobini mantiqiy bayon etmaydi; olgan bilimlarini amaliyotda qo‘llay olmaydi; Amaliy ko‘nikmalarni bajarishda xatoliklarga yo‘l qo‘yadi; Vaziyatli masalalarni yechishda qo‘pol xatoliklarga yo‘l qo‘yadi.

Nazorat savollari

1- BILET

1. Qanday tekshirish uchun balg'am 1-3 kun davomida yig'iladi?
2. Mantu sinamasi necha soatdan keyin aniqlanadi?
3. Emlanganlik to'g'risidagi belgi qaysi xujjatga qayd qilinadi?
4. Sil kasalligiga tashxis qo'yishda qo'llaniladigan qo'shimcha tekshirish usulini ayting.
5. Meningokokkli meningit kasalligida qaysi belgi eng ishonchli xisoblanadi?

2- BILET

1. Sil tayoqchasi qachon, kim tomonidan kashf etilgan?
2. 1-marta tuberkulin qachon va kim tomonidan ajratilib olingan?
3. Sil mikobakteriyasi qanday yo'l bilan ko'payadi?
4. Sil kasalligiga moyil guruxlar?
5. Sil bilan kasallangan bemorlarni tekshirish usullariga kiradi?

3-BILET

1. BSJ necha yoshlarda qilinadi?
2. BSJ vaksinasidan keyin qanday asorat qoladi?
3. Birlamchi sil kompleksi fanga kim tomonidan kiritilgan?
4. Birlamchi sil kompleksining tarkibiy qismlari?
5. Sil kasalligi natijasida miya yumshoq to'qimasining yallig'lanishi nima deyiladi?

4-BILET

1. Havo-tomchi yo'li orqali yuqadigan kasalliklar profilaktikasi?
2. Tabiatda uchraydigan mikroorganizmlar necha guruhga bo'linadi?
3. Sil mikobakteriyasi qanday yo'l bilan ko'payadi?
4. Sil kasalligiga moyil guruxlar?
5. Sil bilan kasallangan bemorlarni tekshirish usullariga kiradi?

5-BILET

1. Sil kasalligi natijasida miya yumshoq to'qimasining yallig'lanishi nima deyiladi.
2. Havo-tomchi yo'li orqali yuqadigan kasalliklar profilaktikasi.
3. Sil kasalligi yuqadi.
4. Meningit kasalligini qo'zg'atuvchi mikrobn kim kashf qilgan.

5. Tabiatda uchraydigan mikroorganizmlar necha guruhga bo'linadi?

6-BILET

1. Vabo kasalligining tipik ko'rinishini aniqlang.
2. Yuqumli kasalliklar boshqa kasalliklardan quyidagilar bilan farq qiladi:
3. Yuqumli kasallik rivojlanishi uchun qaysi omillar zarur?
4. Balg'am qaysi vaqt yig'iladi?
5. Sil tayoqchalarining limfa tomirlari orqali tarqalishi qanday yo'l deb ataladi.

7-BILET

1. Odamlarga sil kasalligi asosan qanday yo'l bilan yuqadi.
2. Aholini sil kasalligiga ommaviy tekshirish maqsadida qanday sinama qo'llaniladi.
3. Mantu sinamasi uchun qancha tuberkulin olinadi va qancha yuboriladi.
4. Sil kasalligini oldini olish maqsadida 1-marta BSJ nechanchi yilda qo'llanilgan.
5. Sil kasalligini oldini olish uchun qanday ishlar olib borilmoqda.

8-BILET

1. Birlamchi sil kompleksi organizmga kirgan yo'lga qarab asosan qaysi a'zoni zararlaydi.
2. Sil kasalligining asosiy belgisi.
3. Sil kasalliklari qanday davolanadi.
4. Sil tayoqchalarining qon tomirlari orqali tarqalishi qanday yo'l deb ataladi.
5. Silning qo'zg'atuvchisi nima.

9-BILET

1. BSJ necha yoshlarda qilinadi?
2. BSJ vakinasidan keyin qanday asorat qoladi?
3. Birlamchi sil kompleksi fanga kim tomonidan kiritilgan?
4. Birlamchi sil kompleksining tarkibiy qismlari?
5. Sil kasalligi natijasida miya yumshoq to'qimasining yallig'lanishi nima deyiladi?

10-BILET

1. Sil tayoqchasi qachon, kim tomonidan kashf etilgan?
2. 1-marta tuberkulin qachon va kim tomonidan ajratilib olingan?
3. Sil mikobakteriyasi qanday yo‘l bilan ko‘payadi?
4. Sil kasalligiga moyil guruxlar?
5. Sil bilan kasallangan bemorlarni tekshirish usullariga kiradi?

11-BILET

1. Sil kasalligini davolashda qo‘llaniladigan asosiy zamonaviy dori vositalari qaysilar?
2. Birinchi qator silga qarshi preparatlar (I-guruh) tarkibiga qaysi dorilar kiradi?
3. Ikkinchi qator (rezerv) silga qarshi dori vositalari qachon qo‘llaniladi?
4. Silni davolashda kombinatsiyalangan kimyoterapiya nima uchun muhim?
5. Kimyoterapiya davomida bemorni nazorat qilish qanday usullar orqali amalga oshiriladi?

12-BILET

1. Silga qarshi dori vositalarining eng ko‘p uchraydigan nojo‘ya ta’sirlari nimalardan iborat?
2. Bemorlarning dori qabul qilishga rioya etishini (adherensiya) oshirish uchun qanday choralar ko‘riladi?
3. Sil kasalligida hamshiraning asosiy vazifalari nimalardan iborat?
4. Sil bilan kasallangan bemorlarda gigiyena va infeksiya nazorati qanday tashkil etiladi?
5. DOTS strategiyasi nima va uning asosiy tamoyillari nimalardan iborat?

13-BILET

1. O‘pka sili qanday klinik belgilar bilan namoyon bo‘ladi va uning asosiy simptomlari nimalardan iborat?
2. Silning o‘pkadan tashqari shakllari (masalan, suyak, buyrak, limfa tugunlari sili) qanday kechadi va ularning farqli jihatlari nimalar?
3. Turg‘unlik (rezistent) sil nima va u qanday sabablarga ko‘ra rivojlanadi?
4. Sil kasalligini oldini olish (profilaktika) uchun qanday asosiy choralar amalga oshiriladi?
5. Sil bilan kasallangan bemorlarga hamshiralik parvarishi jarayonida qanday asosiy vazifalar bajariladi?

14-BILET

1. OIV/OITS bilan kasallangan bemorlarda sil kasalligi qanday o‘ziga xos klinik belgilar bilan kechadi?
2. OIV infeksiyasi silning rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatadi?
3. OIV/OITS fonida o‘pka va o‘pkadan tashqari sil shakllari qanday farq qiladi?
4. OIV bilan kasallangan bemorlarda silni aniqlashda qanday diagnostik qiyinchiliklar uchraydi?
5. OIV/OITS va sil bilan og‘rigan bemorlarda hamshiralik parvarishining asosiy tamoyillari nimalardan iborat?

15-BILET

1. Homilador ayollarda sil kasalligi qanday kechadi va uning o‘ziga xos klinik belgilariga nimalar kiradi?
2. Bolalarda sil kasalligining belgilari kattalarnikidan qanday farq qiladi?
3. Homiladorlik davrida sil kasalligi ona va homila uchun qanday asoratlar keltirib chiqarishi mumkin?
4. Bolalarda silni erta aniqlash uchun qanday diagnostik usullar qo‘llaniladi?
5. Homilador ayollar va bolalarda sil kasalligida hamshiralik parvarishining asosiy yo‘nalishlari nimalardan iborat?

Amaliy ko‘nikmalar

1. Kasallikni aniqlash va bemorni qabul qilish

1. Bemorni kutib olish, shaxsini aniqlash.
2. Shikoyatlarni tinglash va anamnez olish:
 - Kasallik belgilarining boshlanishi va davomiyligi
 - Oldingi kasalliklar va davolanish tarixi
3. Temperaturani o‘lchash, qon bosimi, nafas olish tezligini tekshirish.
4. Tana vaznini aniqlash.
5. Sil kasalligini tasdiqlovchi laborator va rentgen tekshiruvlarini kuzatish.

2. Bemorni joylashtirish va izolyatsiya

1. Sil kasalligiga chalingan bemorni maxsus izolyatsiya xonasiga joylashtirish.
2. Bemor va xodimlar uchun shaxsiy himoya vositalarini taqdim etish (maskalar, qo‘lqoplar, kiyim).
3. Xonani tozalash va havoni sterilizatsiya qilish.

3. Dori-darmonlarni berish va kuzatish

1. Doktor buyruqlariga muvofiq dori tayyorlash va bemorga berish.
2. Bemorning dorini qabul qilganini ro‘yxatga olish.
3. Dorining ta’sirini va yon ta’sirlarini kuzatish.
4. Agar bemor dozasini unutsa, tegishli choralarni ko‘rish.

4. Bemorni parvarishlash

1. Bemorni gigiyena qoidalariga rioya qilgan holda yuvish va kiyimlarini almashtirish.
2. Tana holatini tekshirish (so‘rg‘ich, teri o‘zgarishlari, shishlar).
3. Oziqlanish va suyuqlik iste’molini nazorat qilish.
4. Bemorning ruhiy holatini kuzatish va zarur hollarda psixologik yordam berish.

5. Kasallikning rivojlanishini kuzatish

1. Belgilarni (isitma, yo‘tal, teri o‘zgarishlari) har kuni qayd etish.
2. Rentgen va laborator natijalarni muntazam tekshirish.
3. Shikoyatlar va o‘zgarishlar bo‘lsa, shifokorni darhol xabardor qilish.

6. Bemorni chiqarish va nazorat

1. Kasallik alomatlari yo‘qolganidan keyin bemorni uyga chiqarish.

2. Uy sharoitida dori qabul qilish va kuzatishni davom ettirish bo'yicha ko'rsatmalar berish.
3. Oila a'zolarini profilaktika choralariga o'rgatish.

XAMSHIRALIK JARAYONI BOSQICHLARINI OLIB BORISH.

1. Ma'lumot to'plash.

Sub'ektiv ma'lumotlar - hamshira bemor bilan suxbatlashish jarayonida oladi.

Bu ma'lumotlar bemorning xolatiga, kayfiyatiga bog'liq xolda o'zgarishi mumkin

1. Bemor sog'ligidagi muammolarning paydobo'lishi.

2. Ijtimoiy axvoli.

3. Rivojlanish tarixi.

4..Madaniy axvoli.

5. Ruxiy axvoli.

Ob'ektiv ma'lumotlar .

1. Ko'zdan kechirish.

2. Palpatsiya.

3. Auskultatsiya.

4. Arterial bosimni o'lchash.

5. Pulsni sanash.

6. Tana xaroratini o'lchash.

2. Tashhis qo'yish.

Bemor muammolari: -mavjud muammolar (birlamchi, ikkilamchi, oraliq) paydo bo'ladigan muammolar(birlamchi, ikkilamchi, oraliq)

3. Parvarish rejasini tuzish.

Maqsadlar: kiska,uzoq(bemor va uning oilasi ishtirokida)

4.Parvarish rejasini amalga oshirish.

Kategoriyalar: mustaqil-bog'liq bo'lmagan, bog'liq bo'lgan, o'zoro bog'liq.

Patsientning yordamga bo'lgan talabi: vaqtincha, doimiy.

Parvarish usullari: terapevtik, xirurgik va xayotiy extiyoj.

Ko'zda tutilgan maqsadni bajarish.

5. Baxolash :

Bajarilgan ishlarni baxolash

-Amaliy ko'nikma nomi:

Silga qarshi dori vositalarini to'g'ri qo'llash va bemorni nazorat qilish

Maqsad:

Hamshira silga qarshi zamonaviy dori vositalarini bilishi, ularni to'g'ri berish, nojo'ya ta'sirlarni aniqlash va bemorni kuzatish ko'nikmasiga ega bo'lishi.

Kerakli jihozlar:

- Silga qarshi dori vositalari (I-guruh: izoniazid, rifampitsin, etambutol, pirazinamid)
- Tabletkalar va dozatorlar
- Bemor kartasi
- Qo'lqop, niqob
- Suv (dori ichirish uchun)

Bajarish bosqichlari:

1. Bemorni tayyorlash:

- Bemorni aniqlash (F.I.Sh., yosh)
- Dori qabul qilish tartibini tushuntirish
- Allergik holatlarni aniqlash

2. Dori vositalarini tayyorlash:

- Shifokor buyruqnomasi bilan tanishish
- Dozani tekshirish
- Dorilarni to‘g‘ri kombinatsiyada tayyorlash

3. **Dorini berish:**

- Dorilarni ertalab och qoringa berish
- Bemor dorini to‘liq yutganini nazorat qilish (DOTS usuli)
- Toza suv bilan ichirish

4. **Bemorni kuzatish:**

- Nojo‘ya ta’sirlarni aniqlash (ko‘ngil aynishi, teri toshmasi, jigar belgilar)
- Rang o‘zgarishlari (rifampitsin – siydik rangini o‘zgartiradi)
- Umumiy holatini baholash

5. **Hujjatlashtirish:**

- Dori berilgan vaqtni qayd etish
- Bemorning reaksiyasini yozish
- Nojo‘ya ta’sirlar bo‘lsa, shifokorga xabar berish

E’tibor berilishi kerak bo‘lgan jihatlar:

- Dorilarni muntazam va uzluksiz qabul qilish juda muhim
- Davolashni o‘zboshimchalik bilan to‘xtatish mumkin emas
- Rezistent sil rivojlanishining oldini olish kerak

-Amaliy ko‘nikma nomi:

O‘pka sili va silning turli shakllarida bemorni parvarish qilish va kuzatish

Maqsad:

Hamshira o‘pka sili, o‘pkadan tashqari va turg‘un (rezistent) sil shakllarida bemorni baholash, parvarish qilish va profilaktika choralarini amalga oshirish ko‘nikmasiga ega bo‘lishi.

Kerakli jihozlar:

- Tibbiy niqob, qo‘lqop
- Bemor kartasi
- Termometr
- Stetoskop
- Balg‘am yig‘ish uchun idish
- Dezinfeksiya vositalari

Bajarish bosqichlari:

1. *Bemorni baholash:*

- Shikoyatlarni aniqlash (yo‘tal, qon tupurish, isitma, vazn yo‘qotish)
- Umumiy holatini tekshirish
- Nafas olish tezligi va tana haroratini o‘lchash

2. *Klinik belgilarni aniqlash:*

- **O‘pka sili:** uzoq davom etuvchi yo‘tal, kechasi terlash, isitma
- **O‘pkadan tashqari sil:** zararlangan a’zoga qarab belgilar (limfa tugunlari kattalashuvi, suyak og‘rigi va boshqalar)
- **Turg‘un sil:** dori vositalariga javob bermaslik, uzoq davom etuvchi kasallik

3. *Diagnostik jarayonda ishtirok etish:*

- Balg‘amni to‘g‘ri yig‘ishni tushuntirish
- Laborator tekshiruvlarga yuborish
- Rentgen tekshiruviga tayyorlash

4. *Hamshiralik parvarishi:*

- Bemorni izolyatsiya qilish (zarurat bo‘lsa)
- To‘g‘ri ovqatlanishni ta’minlash
- Dori vositalarini o‘z vaqtida berish va nazorat qilish
- Bemorni gigiyenaga o‘rgatish

5. *Profilaktika choralarini o'tkazish:*

- Xonani shamollatish
- Dezinfeksiya ishlarini olib borish
- Bemor va yaqinlariga tushuntirish ishlari
- BCG emlash haqida ma'lumot berish

6. *Kuzatish va hujjatlashtirish:*

- Bemor holatini muntazam qayd etish
- Nojo'ya belgilarni aniqlash
- Shifokorga o'z vaqtida xabar berish

E'tibor berilishi kerak bo'lgan jihatlar:

- Infeksiya tarqalishining oldini olish
- Dori qabul qilish intizomini nazorat qilish
- Rezistent sil rivojlanishining oldini olish

-Amaliy ko'nikma nomi:

Homilador ayollar va bolalarda sil kasalligida hamshiralik parvarishi

Maqsad:

Hamshira homilador ayollar va bolalarda sil kasalligini erta aniqlash, klinik belgilarini baholash va to'g'ri parvarish qilish ko'nikmasiga ega bo'lishi.

Kerakli jihozlar:

- Tibbiy niqob, qo'lqop
- Termometr
- Stetoskop
- Bemor kartasi
- Balg'am yig'ish idishi
- Dezinfeksiya vositalari

Bajarish bosqichlari:

1. *Bemorni baholash:*

- Homilador ayolda: holsizlik, yo'tal, isitma, vazn yo'qotish
- Bolalarda: ishtaha pasayishi, vazn ortmasligi, tez charchash
- Tana harorati va nafas olishni o'lchash

2. *Klinik belgilarni aniqlash:*

- **Homiladorlarda:** simptomlar ba'zan yashirin kechadi, anemiya bilan aralashishi mumkin
- **Bolalarda:** belgilar noaniq, ko'pincha yengil, lekin tez asoratlanadi

3. *Diagnostic jarayonda ishtirok etish:*

- Balg'am yig'ishni tushuntirish (katta yoshdagilarga)
- Bolalarda qo'shimcha tekshiruvlarga tayyorlash (Mantou sinamasi va boshqalar)
- Rentgen tekshiruviga ehtiyot choralar bilan yo'llash (homiladorlarda maxsus himoya bilan)

4. *Hamshiralik parvarishi:*

- Dori vositalarini o'z vaqtida berish va nazorat qilish
- Homilador ayolga xavfsiz davolash rejimini tushuntirish
- Bolalarda dozani yoshga mos holda berish
- To'g'ri ovqatlanishni tashkil qilish (oqsil, vitaminlarga boy)

5. *Profilaktika choralarini o'tkazish:*

- BCG emlash (bolalarda) haqida ma'lumot berish
- Gigiyena qoidalariga rioya qilishni o'rgatish
- Infeksiya tarqalishini oldini olish (niqob, shamollatish)

6. *Kuzatish va hujjatlashtirish:*

- Ona va bola holatini muntazam kuzatish
- Nojo'ya ta'sirlarni aniqlash

- Homila holatini nazorat qilish (homiladorlarda)
- Barcha ma'lumotlarni tibbiy hujjatga kiritish

E'tibor berilishi kerak bo'lgan jihatlar:

- Homiladorlikda dori tanlash ehtiyotkorlik bilan amalga oshiriladi
- Bolalarda kasallik tez rivojlanishi mumkin
- Davolashni uzluksiz davom ettirish juda muhim

-Amaliy ko'nikma nomi:

Silga qarshi emlash (BCG) jarayonida hamshiraning vazifalari

Maqsad:

Hamshira silga qarshi emlashni to'g'ri tashkil etish, bajarish va emlashdan keyingi kuzatuvni olib borish ko'nikmasiga ega bo'lishi.

Kerakli jihozlar:

- BCG vaksinasi
- Steril shprits (tuberkulin shprits)
- Spirtli salftkalar
- Paxta, antiseptik vositalar
- Qo'lqop, niqob
- Emlash jurnali

Bajarish bosqichlari:

1. Tayyorlov bosqichi:

- Bolani yoki bemorni identifikatsiya qilish
- Tibbiy ko'rikdan o'tkazish (qarshi ko'rsatmalarni aniqlash)
- Ota-onaga emlash haqida tushuntirish berish
- Rozilik olish

2. Vaksinani tayyorlash:

- Vaksinaning yaroqlilik muddatini tekshirish
- To'g'ri saqlanganligini nazorat qilish
- Aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilish

3. Emlashni bajarish:

- Emlash joyini tanlash (chap yelka tashqi yuzasi)
- Teri ichiga (intradermal) yuborish texnikasini bajarish
- To'g'ri "limon po'sti" (papula) hosil bo'lganini tekshirish

4. Emlashdan keyingi kuzatuv:

- Emlash joyini kuzatish
- Ota-onaga parvarish bo'yicha tavsiyalar berish
- Nojo'ya reaksiyalarni aniqlash

5. Hujjatlashtirish:

- Emlash sanasi va vakcina seriyasini yozish
- Bemor kartasiga qayd qilish
- Emlash jurnalini to'ldirish

E'tibor berilishi kerak bo'lgan jihatlar:

- BCG vaksina faqat teri ichiga yuboriladi
- Emlash joyini bog'lash yoki ishlov berish tavsiya etilmaydi

Test savollari

1. Sil kasalligini keltirib chiqaruvchi mikroorganizmlar:
A) Stafilokokk
B) Mycobacterium tuberculosis *
C) Streptokokk
D) Escherichia coli
2. Sil odatda qanday yo'l bilan yuqadi?
A) Suv orqali
B) Havo-tomchi yo'li bilan *
C) Qon orqali
D) Oshqozon orqali
3. Sil kasalligida qaysi belgi eng ko'p uchraydi?
A) Qon bosimi ko'tarilishi
B) Uzoq davom etadigan yo'tal *
C) Qichishish
D) Ko'rishning yomonlashishi
4. Sil profilaktikasida asosiy ahamiyatga ega bo'lgan choralar:
A) Chekishni rag'batlantirish
B) Gigiyena va tez-tez shamollatish *
C) Har kuni sport bilan shug'ullanish
D) Ko'p mehnat qilish
5. Silga qarshi emlash qaysi emlash bilan amalga oshiriladi?
A) BCG emlash *
B) DTP emlash
C) Polio emlash
D) Hepatit B emlash
6. Sil kasalligida hamshiraning vazifasi:
A) Bemorni tashxislash *
B) Operatsiya qilish
C) Dorilarni ishlab chiqarish
D) Hech biri
7. Silni davolash qaysi shifokor nazorati ostida bo'ladi?
A) Kardiolog
B) Terapevt
C) Pulmonolog *
D) Endokrinolog
8. Sil kasalligida bemorlarni izolatsiya qilish nima uchun zarur?
A) Davolash uchun
B) Kasallikning tarqalishini oldini olish uchun *
C) Shaxsiy nazorat uchun
D) Hech qanday sabab yo'q
9. Sil kasalligini aniqlash uchun qaysi test ishlatiladi?
A) Balgam tahlili *
B) Qon bosimi
C) Qon glyukoza testi
D) Teri testi
10. Sil kasalligi qaysi organlarga ko'proq ta'sir qiladi?
A) O'pka *

- B) Jigar
- C) Buyrak
- D) Yurak

11. Sil belgilari orasida qaysi biri ham bo'lishi mumkin?
 - A) Tez charchash *
 - B) Ko'p uchish
 - C) Qo'l qichishi
 - D) Ko'rish yomonlashishi
12. Sil profilaktikasida eng samarali vosita:
 - A) Doimiy shamollatish *
 - B) Dori ichish
 - C) Sport bilan shug'ullanish
 - D) Qon quyish
13. Silga chalingan bemor dorilarni qanday qabul qilishi kerak?
 - A) Shifokor tavsiyasiga binoan *
 - B) O'z xohishi bilan
 - C) Faqat og'riq bo'lsa
 - D) Do'st tavsiyasiga binoan
14. Silning asosiy tarqalish omili:
 - A) Suv bilan ifloslanish
 - B) Havo-tomchi yo'li *
 - C) Oziq-ovqat orqali
 - D) To'g'ridan-to'g'ri kontakt
15. Silga chalingan bemor bilan bir xonada yashash:
 - A) Tavsiya etiladi
 - B) Tavsiya etilmaydi *
 - C) Majburiy emas
 - D) Hech qanday ahamiyati yo'q
16. Sil profilaktikasi uchun hamshiralar nimani o'rgatadi?
 - A) Yuqish yo'llari va gigiyena qoidalari *
 - B) Faqat davolashni
 - C) Yangi dorilarni ishlab chiqishni
 - D) Hech narsani
17. Silni davolashda asosiy vosita:
 - A) Antibiotiklar *
 - B) Vitaminlar
 - C) Vaktsinalar
 - D) Operatsiya
18. Sil kasalligi ko'proq qaysi yosh guruhida uchraydi?
 - A) 0-5 yosh
 - B) 15-45 yosh *
 - C) 60+
 - D) Har qanday yoshda
19. Sil kasalligida qaysi laboratoriya tekshiruvi muhim?
 - A) Balg'amda bakteriyalarni aniqlash *
 - B) Qon bosimi
 - C) EKG
 - D) Qon glyukoza testi
20. Sil profilaktikasida eng muhim ahamiyatga ega shaxs:
 - A) Shifokor *
 - B) Mahalla raisi

- C) O'qituvchi
- D) Politsiya

21. Silning asosiy yuquvchanlik davri:

- A) 1 kun
- B) 2 hafta *
- C) 1 oy
- D) 6 oy

22. Sil kasalligi eng ko'p qaysi hududlarda uchraydi?

- A) Sovuq hududlarda
- B) Yuqori zichlikdagi hududlar *
- C) Cho'l hududlarida
- D) Tog' hududlarida

23. Sil kasalligida qaysi belgi odatda bo'lmaydi?

- A) Isitma
- B) Yo'tal
- C) Ko'rish yomonlashishi *
- D) Ortiqcha charchash

24. Sil profilaktikasida hamshiralar qaysi vazifani bajaradi?

- A) Bemorni o'qitadi *
- B) Faqat dorilarni beradi
- C) Hech narsa qilmaydi
- D) Faqat operatsiya qiladi

25. Sil tarqalishini kamaytirish uchun nima qilish kerak?

- A) Yopiq joyda ko'p vaqt o'tkazish
- B) Tez-tez xonani shamollatish *
- C) Doimiy shokolad yeyish
- D) Suv ichmaslik

26. Sil kasalligida bemor bilan kontakt:

- A) Hech qanday xavf yo'q
- B) O'pka bilan aloqa bo'lishi xavfli *
- C) Faqat qo'l berish xavfli
- D) Hech qanday ahamiyati yo'q

27. Sil profilaktikasi qaysi usul bilan amalga oshiriladi?

- A) Vaksina va profilaktik choralar *
- B) Faqat dori bilan
- C) Faqat operatsiya bilan
- D) Hech qanday usul bilan

28. Sil belgilari orasida qaysi simptom tez-tez uchraydi?

- A) Qonli balg'am *
- B) Qichishish
- C) Ko'ngil aynishi
- D) Qo'l qizarishi

29. Silni davolash davomiyligi:

- A) 1 hafta
- B) 6 oy *
- C) 2 kun
- D) 1 oy

30. Sil profilaktikasida hamshiralar qaysi materiallardan foydalanadi?

- A) Tarqatmalar, plakatlar *
- B) Faqat dori

- C) Operatsiya asboblari
- D) Hech narsa

31. Silga chalingan bemor qachon xavfli hisoblanadi?

- A) Davolanish boshlanguncha *
- B) Hech qachon
- C) Faqat 1 yil ichida
- D) Faqat kasalxonada

32. Sil kasalligi yuqishi qaysi yo'l bilan bo'lmaydi?

- A) Yo'tal orqali
- B) Balg'am bilan
- C) Tez-tez qo'l silkish orqali *
- D) Shaxsiy idish bilan

33. Sil kasalligida hamshira qanday tavsiyalar beradi?

- A) Davolanishni muntazam davom ettirish *
- B) Dorini tashlab ketish
- C) Faqat dam olish
- D) Hech narsani

34. Sil profilaktikasida aholi nima qilishi kerak?

- A) Tez-tez tekshiruvdan o'tish *
- B) Hech qachon shifokorga murojaat qilmaslik
- C) Dorilarni o'zi tayinlash
- D) To'liq parhez qilish

35. Sil belgilari qaysi kasallik bilan aralashishi mumkin?

- A) Gripp *
- B) Migren
- C) Artrit
- D) Katarakta

36. Sil kasalligi davrida hamshiralar qaysi vazifani bajaradi?

- A) Bemorni izolyatsiya qilishga yordam beradi *
- B) Hech narsa qilmaydi
- C) Faqat dori beradi
- D) Operatsiya qiladi

37. Sil kasalligini oldini olishda asosiy vosita:

- A) Gigiyena va vaksina *
- B) Har kuni sport
- C) Tez-tez sayr
- D) Vitaminlar ichish

38. Sil tarqalish xavfi qaysi joyda ko'proq?

- A) Yopiq joylarda *
- B) Ochiq havoda
- C) Suv havzalarida
- D) Tog'da

39. Sil kasalligi bilan og'rigan bemorni davolash:

- A) Uyda va shifokor nazorati ostida *
- B) Hech qanday nazoratsiz
- C) Faqat dorilar bilan
- D) Faqat operatsiya bilan

40. Sil profilaktikasida hamshiralar nimani o'rgatadi?

- A) Gigiyena qoidalari *
- B) Dorilarni ishlab chiqarish

- C) Operatsiya qilish
- D) Hech narsani

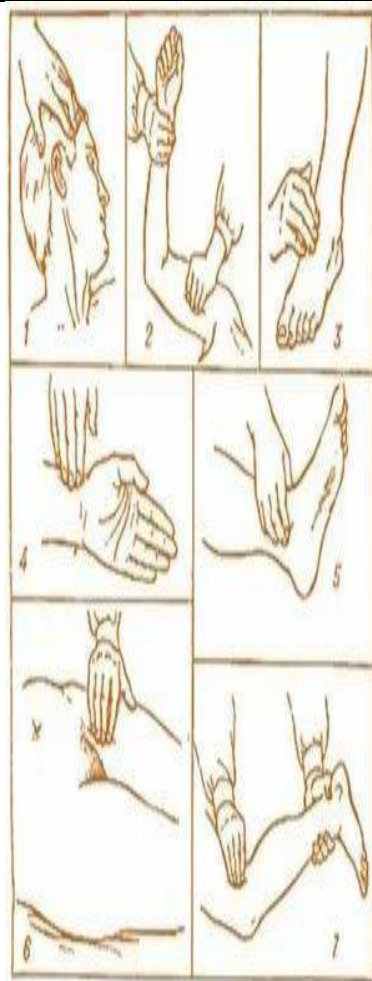
41. Silga chalingan bemor dorilarni qanday qabul qilmasligi kerak?
- A) Shifokor tavsiyasiga binoan
 - B) O'z xohishi bilan *
 - C) Muntazam ravishda
 - D) Kuzatish ostida
42. Sil belgilari orasida qaysi simptom ko'p uchramaydi?
- A) Tez charchash
 - B) Yo'tal
 - C) Ko'rish yomonlashishi *
 - D) Isitma
43. Sil profilaktikasi qaysi shaklda bo'ladi?
- A) Vaksina va gigiyena *
 - B) Faqat dorilar
 - C) Faqat operatsiya
 - D) Faqat sport
44. Sil kasalligi yuqishi qaysi yo'l bilan sodir bo'ladi?
- A) Havo-tomchi yo'li *
 - B) Suv orqali
 - C) Oshqozon orqali
 - D) Ter orqali
45. Silga chalingan bemor bilan kontakt qachon xavfli hisoblanadi?
- A) Davolanish boshlanguncha *
 - B) Faqat 1 oy ichida
 - C) Hech qachon
 - D) Faqat kasalxonada
46. Sil belgilari qaysi kasallik bilan aralashishi mumkin?
- A) Gripp *
 - B) Migren
 - C) Katarakta
 - D) Artrit
47. Sil kasalligini oldini olishda eng muhim shaxs:
- A) Shifokor *
 - B) Politsiya
 - C) Mahalla raisi
 - D) O'qituvchi
48. Sil davolash davomiyligi:
- A) 1 hafta
 - B) 6 oy *
 - C) 1 oy
 - D) 2 kun

Simulyatsion kurs (tibbiy trening) mazmuni

№	Bajariladigan ishlar mazmuni	Eskizlar, chizmalar rasmlar,	Kerakli bo'lgan jixozlar.	Bajarilish tartibi
---	------------------------------	------------------------------	---------------------------	--------------------

1	Qo‘llarni yuvish	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/8372085 	suyuk sovun, bir martalik qog‘oz salfetka.	Ho‘llash va sovunlash: Qo‘llarni toza suv bilan ho‘llang va yetarli miqdorda sovun surting. Kaftlarni ishqalash: Kaftlarni bir-biriga qaratib, aylanma harakatlar bilan ishqalang. Barmoqlar orasini tozalash: O‘ng kaftni chap qo‘l orqasiga qo‘yib, barmoqlarni bir-birining orasiga kirgazing va ishqalang. So‘ngra qo‘llarni almashtiring. Barmoqlarni qulflash: Barmoqlarni bir-biriga ilashtirib (qulflab), barmoqlar orqa yuzasini qarama-qarshi kaft bilan ishqalang. Bosh barmoqlarni yuvish: Chap qo‘l bosh barmog‘ini o‘ng kaft bilan qisib ushlab, aylanma harakatlar bilan tozalang. Keyin o‘ng bosh barmoqni ham shunday yuving. Tirnoqlar va barmoq uchlari: O‘ng qo‘l barmoq uchlariini chap kaftga qo‘yib, aylanma harakatlar bilan ishqalang. Bu tirnoq ostidagi mikroblarni ketkazadi. Keyin qo‘llarni almashtiring.
---	-------------------------	--	---	---

2.	Radial pulsni aniqlash. Bemorni qulay xolatda o'tkazish yoki yotqizish.		Suyuq sovun, bir martalik qog'oz salfetka. Sekundomer, harorat varaqasi, ruchka. Qizil ruchka.	Radial pulsni aniqlash. 1.Qo'llar yuviladi va quritiladi. 2.Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi 3.Bemor qulay xolatda o'tkaziladi yoki yotqi ziladi. 4.Bemorning qo'li bo'sh egilgan holatda bo'lishi kerak. 5.Radial pulsni aniq lashda tekshiruvchi bilakning ichki yuzasi, 1/3 pastki qismi, 1 – barmoq asosi bo'ylab bilak arteriyasi tomi rini shunday ushlashi kerakki II, III, IV barmoqlari tomir ustida bo'lishi kerak. 6.Pulsni tekshirayot gan vaqtda tekshiruv chi IV barmog'i bemor ning I - barmog'i ro'parasida bo'lishi kerak. 7.Pulsasiya qilayotgan arteriyani uchchala barmoq bilan paypaslab, asta bilak suyagining ichki tomoniga bosiladi 8. Pulsni aniqlayotganda uni maromiga, to'liqligiga ESLATMA: ahamiyat beriladi. 9. Bilak arteriyasida pulsni sanash mumkin bo'lmaganda uyqu va chakka sanaladi. 10. sohalarida Natijasi harorat varaqasiga qizil ruchka belgilanadi. ESLATMA: 1.Puls urishini bun dan tashqari quyi dagi sohalarida aniqlash mumkin: a)Kerotid puls – uyqu arteriyasida, ya'ni kekirdakning yon tomonidagi anatomik
----	--	--	---	---

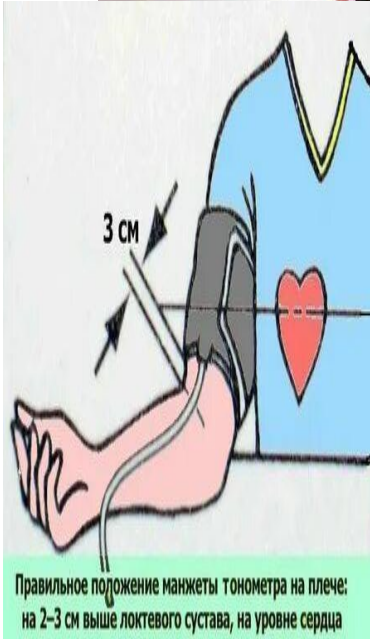

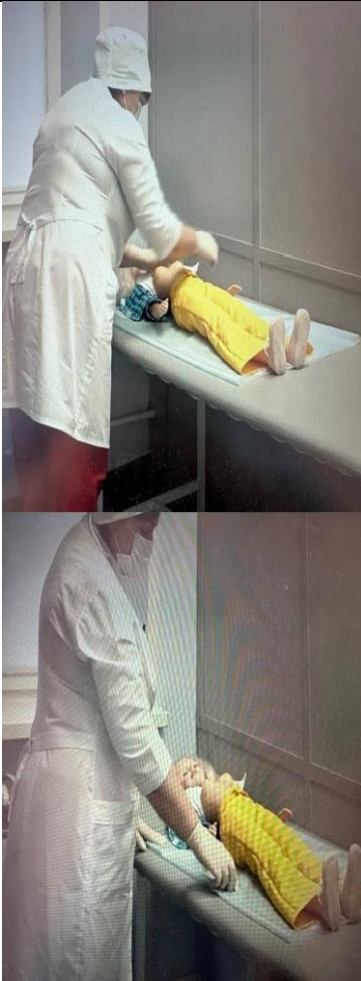
chuqurchada aniqlanib, kattalarda o'pka – yurak reani matsiyasini o'tkaz ganda foydalaniladi. b) Braxial puls - elka arteriyasida, ya'ni tirsak chuqurchasi markazining kichik barmoq aniqlanadi, tomonida asosan arterial qon bosimini o'lchashda foydalani ladi. v) Femoral puls – son arteriyasida, ya'ni tos suyagining yuqori oldingi qismi va chov birlashmasi o'rtasida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta'minlanishi yoki o'pka – yurak reanimasiyasi o'tkazilganda ko'krak qafasining kompressiyalarini baholashda foydalaniladi. g) Pedal puls – oyoq kaftining dorzal yuzasida va to'piqning ichki (medial) o'simtasini orqa pastroq qismida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta'minlanishini baholashda foydalaniladi d) Apikal puls – yurak cho'qqisi turtkisida, ya'ni chap o'mrov o'rta chizig'i bo'ylab, 4 – 5 qovurg'alararo sohada stetoskop yordamida eshitiladi. e) Apikal va radial pulsni aniqlash orqali puls defisitini (tanqisligi) aniqlash:

3	Arterial bosim (a.b.)ni o'lchash.		Tonometr, fonendoskop	Arterial bosim (a.b.)ni o'lchash. 1. Qo'llar yuviladi va quritiladi.
---	-----------------------------------	--	-----------------------	---

2. Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi
3. Arterial bosimni o'lash uchun bemor qulay o'tkaziladi yoki yotqiziladi.
- Bemorning o'ng yoki chap bilagini yelkasigacha yalang'ochlanadi.
5. Bemor qo'li krovatga yoki stulga kafti bilan yuqoriga qaratib qo'yiladi
6. Tonometr vintelni burab manjetini havo si chiqariladi.
7. Bemorni tirsagidan 2-3 sm yuqoriga manjetni 2 barmoq sig'adigan qilib o'rab olinadi.
8. Bemorning tirsak bo'g'imida yelka arteriyasi tomir urishini 2,3,4 barmoqlar yordamida topiladi.
9. Tomir urgan joyga fonendoskop membranasini qo'yiladi, eshituv nayi quloqqa ulanadi.
10. Vintelni berkitib rezina ballon yordamida manjetkaga havo yuboriladi.
11. Vintelni ochib, havo asta-sekin chiqariladi.
12. Havo chiqish vaqtida fonendoskopda tomir urishi eshitiladi. Bu sistolik bosim ko'rsatgichidir.
13. Havo chiqishi davomida tovushlar

		  	eshitilmay qoladi. Bu diastolik bosim ko'rsatgichini bildiradi. 14. Tovushlarning eshitilgan va eshitilmagan joylardagi natijani monometrdan yozib olinadi. 15. Vintelni to'liq ochib, manjetkani ichidagi xavo to'liq chiqariladi. 16. Manjetka bemor bilagidan olinadi. 17. Natija xarorat varaqasiga belgilanadi. ESLATMA: Normada sistolik bosim kattalarda 100-130 mm.simob ustuniga, diastolik bosim 60-90mm. simob ustuniga teng bo'ladi.
4	Nafas olish sonini sanash	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Sekundomer-1 ta, lotok – 1ta, gemodi namika varaqlari-1 ta suyuq sovun -1 ml, qog'oz sochiq-20sm, steril qo'lqop -1 juft,70% li etil spirti – 5 ml, paxta sharcha-10 gr, 0,5% gipoxlorid natriy eritmasi -500 ml 1. Qo'llar yuviladi va quritiladi. 2.Bemor bilan ishonchli munosabat o'rnatiladi. 3.Muolaja mohiyati va ketma-ketligi tushuntiriladi. Bemordan muolajaga roziligi olinadi. 5.Kerakli jihozlar tayyorlanadi. 6.Hamshira qo'llari yuviladi va quritiladi. 7.Nafasni sanash uchun bemor karovatga o'tirgan yoki yotgan bo'lishi kerak. Bemor oldida joylashib o'tiriladi va

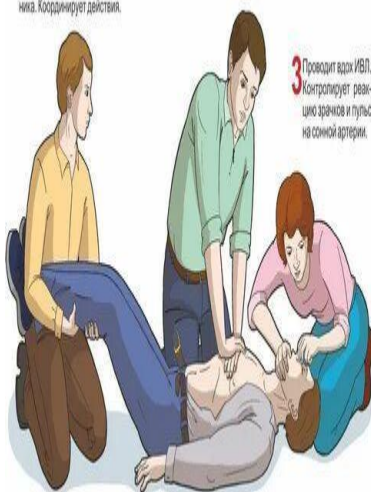
				bemorni chalgʻitish uchun uning qoʻlini pulsni aniqlash maqsadida ushlagandek ushlanadi. 9.Hamshira qoʻlini bemorning bilagidan ushlab, agar koʻkrak tipidagi nafasni aniqlash kerak boʻlsa bemorning koʻkrak sohasiga, qorin tipini aniqlashda epigastral sohasiga pulsni aniqlash maqsadida qoʻygandek qoʻyadi. 10.Nafas olish sekundomerdan foydalangan holda sanaladi. 11.Nafas olish sanalganda uning maromini, sonini, chuqurligini va tipini baholanadi. 12.Nafas harakatlari 1 daqiqa davomida sanaladi.
5	Hushdan ketganda birinchi yordam koʻrsatish.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Yostiq yoki katlanadigan adyol ,Nam sochiq yoki salqin suv, Nashatir spirti (ammiak) ,Paxta ,Bir martalik qoʻlqoplar ,Qaychi yoki tugmani ochish uchun vosita ,Oʻralgan qulay mato (matrascha yoki polietilen) , Zaruratda yonboshlatis h uchun orqa yostiq (kichik) ,	1. Avvalo xavfsizlikni taʼminlang: Oʻzingiz va jabrlanuvchi uchun xavfsiz joyda ekaningizga ishonch hosil qiling (masalan, yoʻl oʻrtasida boʻlsa, uni chetga olib chiqing 2.BIRINCHI YORDAM QADAMLARI: Jabrlanuvchini tekshiring Odamga ohang bilan murojaat qiling : "Yaxshimisiz?", "Meni eshityapsizmi?" Javob

Побрызгать лицо холодной водой,
дать понюхать ватку с нашатырным спиртом

1 Приподнимает ноги для улучшения притока крови к сердцу. Восстанавливает силы и готовится сменить уставшего участника. Координирует действия.

2 Проводит непрерывный массаж сердца. Отдает команду «Вдох!» после каждого пятого надавливания (в момент вдоха следует сделать паузу на 3-4 секунды). Контролирует эффективность вдоха ИВЛ.

3 Проводит вдох ИВЛ. Контролирует реакцию зрачков и пульс на сонной артерии.

Og'ir uchun yoki vositasi

holatlar telefon aloqa

bermasa, yengil silkitib ko'ring.
3. Burun tagiga paxtaga shimdirilgan nashatir spirti tutqazish mumkin – bu odamning o'ziga kelishiga yordam beradi. Ammo nashatirli paxtani burunga tiqmaslik, uni ichkariga quyib yubormaslik va hushsiz holatda odamni ichimlik bilan sug'ormaslik kerak – bu xatoliklar odamga zarar yetkazishi mumkin.
4. Nafas olishni va yurak urishini tekshiring. Nafas chiqishini og'iz yoki burundan eshiting yuzingiz bilan sezishga harakat qiling.
5. Ko'krakning ko'tarilishini kuzating. Nafas va urishni aniqlash 10 soniyadan oshmasligi kerak.
6. Agar nafas olmasa yoki yurak urishi to'xtagan bo'lsa: Zudlik bilan tez yordam chaqiring (103). Yurak urishini sun'iy yo'l bilan tiklash (KPR) boshlang: Ko'krakning markaziga ikki qo'lni qo'yib, har bir bosish 5–6 sm chuqurlikda va daqiqasiga ~100–120 marta bo'lishi kerak.
7. Agar nafas olayotgan bo'lsa, ammo hushsiz

				bo'lsa: Uni yonbosh holatga o'tkazing (stabil yon holat): Nafas yo'llari ochiq bo'lishi uchun tilni orqaga tushib qolishining oldini oladi. Nafasini va holatini doimiy kuzatib boring. Kiyimlarini bo'shating Yoqa, belbog', sutyen yoki boshqa qisuvchi kiyimlarni yeching.
6	Antropometriya o'tkazish	Ulchov tasmasi 	santimetrli o'lchov tasmasi; ruchka; suyuq sovun	Mijozdan issiq yoki qalin kiyimlarini yechishini iltimos qiling; O'lchashni yupqa kiyim ustidan amalga oshiring; Mijozdan o'lchash tasmagini gavda atrofidan (pastki qovurg'a va tos suyagining yuqori nuqtasi orasida joylashgan markaziy nuqtada) o'tkazishni iltimos qiling; O'lchash tasmasi bir xil sathda turganligiga ishonch hosil qiling; Mijozdan gavdasining og'irligini bir tekisda taqsimlagan holda, oyoqlarini birga qo'yishini iltimos qiling; Qo'llarini bo'shashgan holatda tutishi; Me'yoriy nafas olib so'ngra nafas chiqarishini iltimos qiling; Bel aylanasi uzunligini o'lchang; O'lchash tasmasi qattiq siqmagan holda, teriga yopishib turishi lozim (rasmlarga qarang). Mijozdan santimetrli

				tasmani qaytarab oling; Qo'llarni sovun bilan yuving. Me'yorida bel aylanasi erkaklarda 100 sm , ayollarda 90 sm bo'lishi kerak
7	Tana haroratini o'lchash.		tibbiy termometr, sochiq, harorat daftari, zararsizlantiruvchi eritma solingan idish (1% li xloramin eritmasi)	Qo'l yuviladi va quritiladi. Bemorga muolaja haqida ma'lumot beriladi. Bemor qulay vaziyatda yotqiziladi. Termometr olinadi va simob ustuni silkitib tushiriladi. Termometr qo'yiladigan soha ko'zdan kechiriladi va sochiq bilan quruq qilib artiladi. Termometr teri burmasiga qo'yiladi. Bunda termometrda simob rezervuari badanga tegib turishi kerak. 10 daqiqadan so'ng termometr olinadi. Termometrda simob ko'rsatgich aniqlanadi. Termometr ko'rsatgichi harorat daftariga qayt qilinadi. Termometr simob ustuni pastga tushguncha silkitiladi. Termometr zararsizlantiriladi. Harorat varaqasiga qayd qilinadi. Termometrni zararsizlantirish: termometr zararsizlantiruvchi eritmalaridan biriga solib qo'yiladi (2% li xloramin eritmasiga 30 daqiqaga, 3% perikis vodorodli eritmasiga

				80 daqiqaga, 0,5% li dizoksan eritmasiga 20 daqiqaga) oqar suvda chayiladi va quruq qilib artiladi. Termometr quruq joyda, tagiga paxta solingan idishda saqlanadi.
8	Kollaps , Shokda birinchi yordam.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Yostiq yoki katlanadigan adyol ,Nam sochiq yoki salqin suv, Nashatir spirti (ammiak) ,Paxta , bir martalik qo‘lqoplar ,Qaychi yoki tugmani ochish uchun vosita ,O‘ralgan qulay mato (matrascha yoki polietilen) , Zaruratda yonboshlatis h uchun orqa yostiq (kichik) , Og‘ir holatlar uchun telefon yoki aloqa vositasi	1. Holatni baholash va yordam chaqirish Jabrlanuvchining holatini tezda baholang: hushida yoki yo‘qmi, nafas olyaptimi. Tez yordam 103 chaqiring. 2.Jabrlanuvchini yotqizing, iloji bo‘lsa beliga orqa bilan, tekis joyga. Oyoqlarini biroz ko‘tarib qo‘ying – bu miya va yurakka qon oqimini yaxshilaydi. 3. Agar voqea yopiq joyda bo‘lsa, derazani oching, shamollatish yarating.Kiyimlarning yoqasini, belbog‘ini, tugmalarini yeching, siqib turgan qismlarni bo‘shating. 4. Boshni yon tomon ga buriring, bu tilning orqaga tushib nafas yo‘llarini to‘sisib qo‘y masligi uchun zarur. Agar qayt qilish ehtimoli bo‘lsa, yonbosh yotqizing. 5. Terisi sovuq, oqarib ketgan bo‘lsa – tanani iliqlashtirish choralarini ko‘ring. Sovuq ter chiqishi –

				bu qon aylanishining buzilganidan darak beradi. Nashatir spirtiga shimdirilgan paxtani burun tagiga olib boring (1–2 soniyaga). Agar nashatir bo‘lmasa, odekolon bilan artish mumkin. 7. Og‘ir holatlarda nafas va yurakni tekshirish Nafas yoki yurak urishi yo‘q bo‘lsa: Sun‘iy nafas (masalan, “og‘izdan og‘izga”) Yurakni bilvosita massaji (ko‘krakni 100–120 marta daqiqasiga bosish) 8. Agar bemor hushiga kelsa: Sokin yotishini ta‘minlang. Suyuqlik bering (masalan, iliq shirin choy), agar qusmayotgan bo‘lsa Avval ichib yurgan dori vositalarini o‘zi istasa, faqat o‘zi qabul qilgan dorilarni bering
9	Yurakni bilvosita massaj qilish texnikasi.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Sun‘iy nafas berish uchun niqob yoki plyonka, avtomatlashtirilgan tashqi defibrillyator, gigiyenik qo‘lqoplar, se kundomer, yassi va qattiq sirt, antiseptik vositalar.	1. Bemor holatini tayyorlash: Bemor qattiq va tekis sirt ustiga yotqiziladi. Ko‘krak va qorin qismini siqib turgan kiyimlardan butunlay ozod qilinadi. 2. Qutqaruvchi bemorning chap tomonida joylashadi. Chap qo‘l kafti ko‘krak suyagining pastki uchdan bir

qismiga, ya'ni hanjarsimono'simtada n 2–3 smyuqoriga vertika l holatda qo'yiladi.

3 Qo'llarning joylashuvi: O'ng qo'l chap qo'lning ustiga qo'yiladi. Bunda bilaklar tekis, kaftlar yumshoq bukilgan, barmoqlar esa na chap kaftga, na bemorning ko'krigiga tegmasligi kerak.

4. Ikkala qo'l to'g'ri va bukilmagan holatda bo'lishi kerak. Qutqaruvchi o'z vaznidan foydalangan holda ko'krak suyagini umurtqa tomon 4–5 sm bosadi. Har bir bosish taxminan 0.5 soniya davom etadi, urishsiz, tiniq ritmda bajariladi. Tezlik: daqiqasiga 60–80 marta.

5. Yurak massaji + sun'iy nafas: Yurak massaji sun'iy nafas bilan birga olib boriladi. Qutqaruvchilar sonidan qat'i nazar, nafas va bosish nisbati 2:15 bo'lishi kerak (2 marta nafas, 15 marta ko'krak bosilishi)

6 Yurak massajining samaradorlik belgilari:

a) Massaj vaqtida bo'yin arteriyasida puls sezilishi

Ko'z qorachig'ining torayishi, yorug'likka reaksiya paydo bo'lishi

				c) Teri rangi pushti rangga kirishi d) O‘z-o‘zidan nafas olish va hushning tiklanishi
10	O‘pka sun’iy ventilyatsiyasini o‘tkazish	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	4 qavat qilib buklangan steril salfetaklar, og‘iz-halqum naychasi (havo yo‘li), AMBU qopchasi bilan birga yuz niqobi.	1. Nafas yo‘llarini ochish: Bemorni qattiq va tekis yuzaga yotqiziladi, boshi yon tomonga buriladi. Ko‘rsatkich barmoq steril salfetka yoki ro‘molcha bilan o‘ralgan holda, bemorning og‘zi va halqumi begona narsalardan tozalanadi. 2."Og‘izdan og‘izga" usulida sun’iy nafas berish:Yordam ko‘rsa tuvchi bemor yoniga joylashadi.Bir qo‘l ostidan bemor ning bo‘ynini ushlab, ikkinchi qo‘l bilan pesho nasini bosadi va boshini maksimal orqa ga egadi. Ikki barmoq bilan burunni bekitadi, ikkinchi qo‘li bilan og‘izni biroz ochadi. Og‘iz orqali mahkam yopib , kuchli va tez nafas (0.8–1.0litr) yuboradi.Bemor passiv ravishda nafas chiqaradi Sanitar-gigiyena uchun nafas berishda steril salfetka yoki bintdan foydalaniladi, ammo qalinmato qo‘llanilmaydi. Kattalarda nafas chastotasi: daqiqasiga 14–16 marta. To‘g‘ri bajarilayotganini ko‘krak qafasi ning harakati bilan

aniqlanadi: nafas olayotganda ko'tarilishi, chiqarayotganda tushishi.

3 Og'izdan burunga" usulida sun'iy nafas berish: Pastki jag' shikastlanganda yoki og'iz ochilmasa qo'llaniladi. Bosh orqaga egiladi, bir qo'l peshonada, ikkinchisi bilan pastki jag' yuqo riga ko'tariladi va og'iz yopiladi. Burun ni lablari bilan qamrab, nafas yuboriladi.

4. AMBU moslamasi bilan sun'iy nafas: Niqob bemorning yuziga qo'yiladi, og'iz va burunni to'liq yopadi.

Niqobning yuqori (burun qismi) qismi bosh barmoq bilan,

pastki qismi esa III, IV va V barmoqlar yordamida jag'ni yuqoriga ko'tarib mahkamlanadi.

II barmoq niqobning pastki qismini mahkam ushlab turadi. Bosh orqaga egilgan holatda bo'lishi lozim. Bo'sh qo'l bilan Ambu xaltachasi ritmik tarzda siqiladi — nafas yuboriladi.

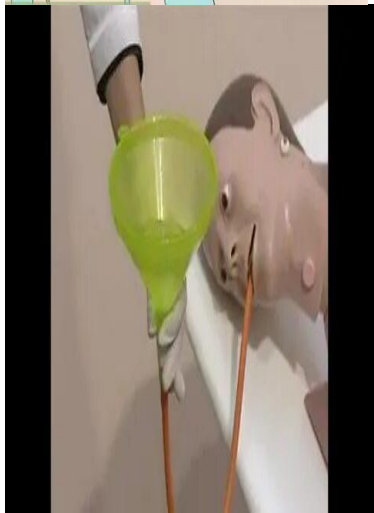
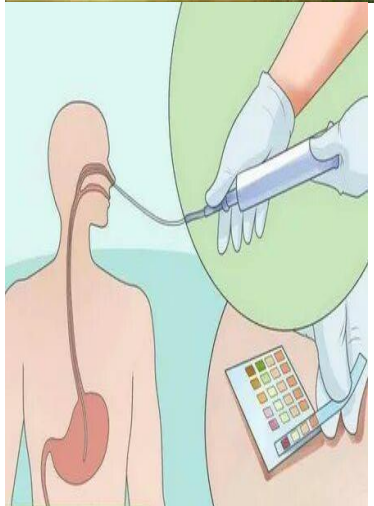
Nafas chiqishi maxsus klapan orqali atmosferaga chiqadi

5. Sun'iy nafas yurak massaji bilan birga qo'llanganda:

Tavsiya etilgan nisbat: 2 ta sun'iy nafas : 15 ta yurak

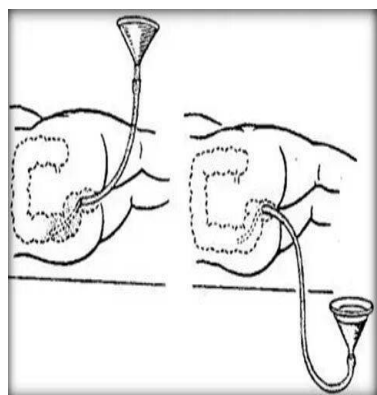
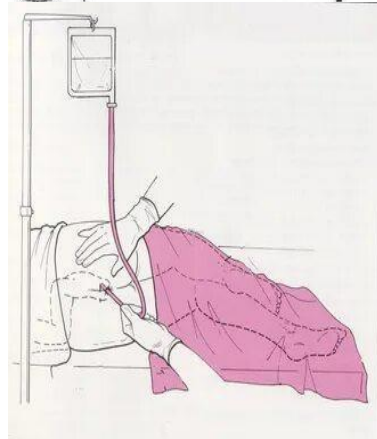
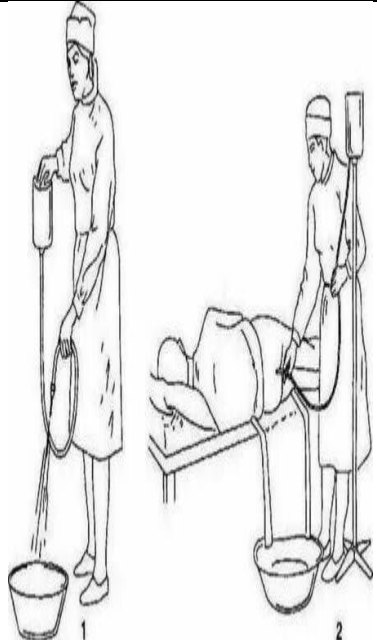
				siqilishi (2:15). Sun'iy nafas berish vaqtida yurak massaji to'xtatiladi, ammo bu tanaffus 3 soniyadan oshmasligi lozim
11	Pulsoksimetr ,		pulsoksimetr, ruchka, stul yoki kushetka (mijoz uchun).	Tibbiyot xodim quyidagi qadamlarni bajarishi lozim: Qo'llarni sovun bilan yuving; Pulsoksimetriyani o'tkazishdan oldin tekshirilayotgan barmoqning terisi toza ekanligiga va tirnoq ustida lak yo'qligiga ishonch hosil qiling; Pulsoksimetrini yoqing; Pulsoksimetrini mijozning barmog'ig'a qo'ying; Bir necha soniya kuting; Pulsoksimetr aniq signalini olganida, ekranda yurak urushi va saturatsiya aks etadi;

12	Oshqozonni yuvish ketma ketligi.	 HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock Оборудование для экстренного промывания желудка довольно простое, однако необходимо помнить, что трубка, введенная в желудок, должна быть стерильной.	Steril, yo‘gon me’da zondi, voronka, 1 chelak yuvish uchun eritma (4,2% li natriy gidrokarbonat eritmasi, suv), 1 litrli ko‘zacha, klyonkali fartuk, klyonka, suv solish uchun tog‘ora, sochiq, “Janye” shpritsi, qo‘lqop.	1 .Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi; 2.Qo‘l yuviladi va quritiladi; 3.Fartuk va qo‘lqop kiyiladi; 4.Bemordan ko‘ylak tugmachalarini yechish so‘raladi; 5.Bemor to‘g‘ri o‘tqaziladi: stulga suyangan holda boshi oldinga engashgan, oyoqlari bir oz ochilgan holda o‘tqaziladi; 6.Bemorning bo‘yin va ko‘kragiga klyonka fartuk tutiladi; 7.Pinset yordamida steril, nam zond olinadi. O‘ng qo‘l bilan yopiq uchidan 10-15 sm oraliqda ushlanadi, chap qo‘l bilan ikkinchi uchi ushlanadi; 8.Me’daga qancha santimetrda zond kiritilishi aniqlanadi; 9.Bemordan og‘iz ochish va burun orqali chuqur nafas olish so‘raladi. Zondningyopiq uchi til ustiga qo‘yiladi; 10.Bemordan yutinishi so‘raladi. Har bir yutinganda zond asta-sekin yuboriladi. Zond belgilangan qismigacha kiritiladi; 11.Zondning ikkinchi uchiga voronka kiygiziladi; 12.O‘rnatilgan
----	----------------------------------	---	---	---

voronka bemorning
tizzasigacha
tushuriladi va
yuvush uchun
tayyorlangan eritma
bilan to'ldiriladi;
13. Eritma solingan
voronka asta-
sekinlik bilan
ko'tariladi.
14. Voronka yana
asta-sekin tizzagacha
tushiriladi va ichidagi
suyuqlik tog'oraga
tushuriladi;
15. Muolaja me'dadan
toza suv tushguncha
15 -16 marta
qaytariladi;
16. Salfetka bilan
zond uchi o'raladi;
17. Asta-sekinlik
bilan zond me'dadan
chiqariladi va
salfetka bilan
artiladi;
18. Bemor oldidan
klyonka olinadi va
ishlatilgan
asboblarni
zararsizlantiriladi;
Qo'lqop va fartuk
yechiladi va
zararsizlantiriladi;
20. Me'da yuvilgandan
so'ng bemor ahvoli
kuzatiladi.

13.	Sifonli huqna o'tkazish ketma ketligi.	HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION VectorStock VectorStock.com/6372085 	Suyuq sovun, bir martalik qog'oz salfetka, vazelin, bir martalik qo'lqop, kleyonka fartuk. Steril yo'g'on naycha, lotok, kleyonka, katta taglik, shpatel. Hajmi 1 litrli voronka, 10-12 litr qaynatilgan, harorati 37C li suv solingan idish, 1litr hajmdagi krujka. Voronka, yuvindi suvlar uchun idish. 0,5% gipoxlorid natriy eritmasi	1 .Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi; . Qo'l yuviladi va quritiladi; . Fartuk va qo'lqop kiyiladi; . Bemordan ko'ylak tugmachalarini yechish so'raladi; . Bemor to'g'ri o'tqaziladi: stulga suyanganda holda boshi oldinga engashgan, oyoqlari bir oz ochilgan holda o'tqaziladi; 6.Bemorning bo'yin va ko'kragiga kleyonka fartuk tutiladi; 7.Pinset yordamida steril, nam zond olinadi. O'ng qo'l bilan yopiq uchidan 10-15 sm oraliqda ushlanadi, chap qo'l bilan ikkinchi uchi ushlanadi; . Me'daga qancha santimetrda zond kiritilishi aniqlanadi; . Bemordan og'iz ochish va burun orqali chuqur nafas olish so'raladi. Zondning yopiq uchi til ustiga qo'yiladi; 10.Bemordan yutinishi so'raladi. Har bir yutinganda zond asta-sekin yuboriladi. Zond belgilangan qismigacha kiritiladi; 11.Zondning ikkinchi uchiga voronka kiygiziladi; . O'rnatilgan voronka bemor tizzasigatushuriladi va yuvush uchun
-----	--	---	--	---

tayyorlangan eritma bilan to'ldiriladi;
 . Eritma solingan voronka asta-sekinlik bilan ko'tariladi.
 . Voronka asta-sekin tizzagacha tushiriladi va ichidagi suyuqlik tog'oraga tushuriladi;
 . Muolaja me'dadan toza suv tushguncha 15 -16 marta qaytariladi;
 16.Salfetka bilan zond uchi o'raladi;
 . Asta-sekinlik bilan zond me'dadan chiqariladi va salfetka bilan artiladi;
 . Bemor oldidan klyonka olinadi va asboblarni zararsizlantiriladi;
 . Qo'lqop va fartuk yechiladi va zararsizlantiriladi;
 20.Me'da yuvilgandan so'ng bemor ahvoli kuzatiladi.

Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlar malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish Markazi Andijon filiali

"Sil kasalliklarida hamshiralik ishi" malaka oshirish yo'nalishiga mo'ljallangan namunaviy o'quv dasturiga.

Taqriz

O'zbekiston Respublikasida o'rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida hamshiralik ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va yanada uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarorlari, PQ-5117 sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Sog'likni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish buyicha me'yoriy xujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i ijrosini ta'minlash doirasida yaratilgan.

Ushbu dastur asosida o'qigan tinglovchilar Ftiziatriya soxasi bo'yicha xamshiralarning malaka darajasini oshirish, ularga tuberkulyozni tashxislash, davolash, profilaktika va bemorlar bilan ishlash bo'yicha zamonaviy bilim va ko'nikmalarni oshirishga, diagnostika usullari Mantu, Diaskintest, PSR, GenExpert, rentgen va rentgenologik ko'rsatmalarni, davolash strategiyalari, tuberkulyozga qarshi dori vositalari. MDR va KDR tuberkulyoz bilan ishlash, vaksinalar va profilaktika choralarini o'qib o'rganadilar.

Ta'lim olayotgan tinglovchining har tomonlama kasbiy, dunyoviy va siyosiy qarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar, yangiliklar, tibbiyot sohasining ilm-fan va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to'g'risida malumotlar kiritilib, tibbiy talimning uzluksizligi va uzviyligi, fanlar va bo'limlarni ketma-ketligini taminlangan holda, hamshiralarni mustaqil ishlashga yo'naltirilgan o'quv materiallarini o'z ichiga olgan. O'ylaymanki ushbu dastur asosida o'qigan tinglovchilar ftiziatriya soxasi bo'yicha malakali bilimga ega bo'ladi.

Ftiziatriya va pulmonologiya kafedra
Mudirasi, T.F.N.:

Xakimova.R.A

ning imzasini tasdiqlayman

boshlig'

Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlar malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish Markazi Andijon filiali

"Sil kasalliklarida hamshiralik ishi" malaka oshirish yo'nalishiga mo'ljallangan namunaviy o'quv dasturiga.

Taqriz

Ftiziatriya bo'yicha xamshiralarni malaka oshirish dasturi — bu ftiziatriya sohasida ishlayotgan xamshiralarning kasbiy darajasini oshirish, ularga zamonaviy usullar, diagnostika va davolash strategiyalari to'g'risida bilim berish, kasbiy mahorat va ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan hujjatdir.

Ushbu dastur asosida xamshiralar Ftiziatriyaning asoslari, Tuberkulyozning epidemiologiyasi va etiologiyasi, Mikobakteriyalar va ularning turlari, Tuberkulyozning ijtimoiy ahamiyati va uning tarqalish omillari, Tuberkulyozning klinik ko'rinishlari, O'pka va o'pkadan tashqari tuberkulyoz turlari, Simptomlari va asoratlari. Balg'am va boshqa namunalarda MBT (mikobakteriyalar)ni aniqlash. Tashxislash usullari Balg'am tahlili, mikroskopiya va PSR metodlari. Rentgenologik tekshiruvlar. Tuberkulin sinovlari (Mantu va Diaskintest). Qon tahlillari. Tuberkulyozni davolash va oldini olish Ximioterapiyaning asosiy tamoyillari. DST (dorilarga sezuvchanlik testlari). Profilaktik va davolovchi dori vositalari. BSJ vaktsinatsiyasi. Xamshiralarning roli va mas'uliyati bemorlarga psixo-emotsional yordam ko'rsatish. Davolash jarayonida nazorat va ilova qilish. Gigiena va epidemiyaga qarshi choralar. Tuberkulyozli bemorlar bilan ishlashda xavfsizlik qoidalari. Xonalarni dezinfeksiya qilish va himoya vositalaridan foydalanish.

Amaliyot mashg'ulotlarida Balg'am namunalari to'g'ri olish, qon, balg'am va boshqa tahlillar uchun materiallarni tayyorlash va yo'naltirish, bemorlar bilan muloqot ko'nikmalari kabi bilimlarni o'zlashtiradilar.

Ushbu dastur asosida o'qitilgan hamshiralar zamon talablari, tibbiyot fani yutuqlari asosida bilim olishlariga ishonchim komil.

Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrası
assistenti, **T.F.N:**

Qo'chqarova.M

ning imzasini tasdiqlayman

Xodimlar bo'limi boshlig'i